

България

БРОЙ 6 | 2008 ЦЕНА 30 кč

Теодосий Спасов

Музиката
е божествена игра

Цветан Тодоров –
носител на голямата награда
„Принцът на Астурия“

Новогодишни празници

Борис Рубашкин –
един български белогвардеец

Вацлав Клаус
посети България

Diama s.r.o., výhradní dovozce špičkových bulharských vín a zelenin

Дарителят на надежди

Преди време се казваше дядо Мраз, в днешни времена е Дядо Коледа. В детските ни години идваше на Нова година, а сега пристига на Коледа. Добрият старец, както

и да го наричаме, се появява, за да ни покаже, че това, което желаем, може да се случи. Той ни раздава нашите „изпълнени“ мечти и желания от големия си чувал с подаръци. Понякога не се сеца за нас или пък малко се сеца за нас. И ние започваме да се самообвиняваме. Питаме се къде ли се е дянало писмото, което му писахме и защо Дядо Коледа ни е забравил?

А всъщност няма какво да се чудим. Шведските учени са изчислили, че за да раздаде подаръци на всичките 2,5 млрд. деца по света, Добрият старец трябва да се движи с 5 800 км. в секунда със

своята летяща шейна и разполага само с 34 микросекунди за всяко спиране, т. е. да се спусне през комина, да остави подаръците и да „излети“ бързо с шейната.

Затова, като пораснем, се опитваме да си изпълняваме сами мечтите и желанията. Някои от нас вярват, че чудото не е в самия факт, а в отношението към факта,

други – не. И от тук идват различията помежду ни.

Кавалджията Теодосий Спасов е повярвал на една своя детска мечта и на това, че чудесата съществуват. И така е направил от

кавала световноизвестен музикален инструмент. Големият български поет, писател и драматург Стефан Цанев е повярвал, че може да напише една забавна история за българския народ и е сътворил една от най-четените в днешно време книги – „Български хроники“. Акад. Антон Дончев е убеден, че държавата на българския дух не се простира само в границите на днешна България и възпява държавата на българския дух сред българите от цял свят.

Юлия Кръстева и Цветан Тодоров, двама български емигранти – френски граждани, се прославиха

в Европа, получавайки престижните награди „Визия 97“ и „Принцът на Астурия“. Тези световноизвестни учени също са осъществили детските си мечти да опознаят света, прекосявайки границите не само на собствената си държава, но и на различните научни дисциплини.

Всички тези големи българи се появиха на страниците на списанието през отминаващата година. А българите, обединени от сдружение „Възраждане“, повярваха, че могат да издават списание за българската общност в Чехия, да създадат Българско неделно училище и да поканят в Прага най-големите имена на българския музикален небосклон. И осъществиха своите мечти и желания с помощта на министертвата на културата и образованието и на пражкото кметство. Така жителите на чешката столица успяха да се докоснат до магичното изкуство на Валя Балканска, Иво Папазов, Стоян Янкулов, Елица Тодорова, Петър Янев, Георги Янев, Петър Ралчев, Теодосий Спасов, „Щурците“ и др.

Скъпи читатели, благодаря на всички вас, които изказаха през изминалата година възхищението си от нашето списание. Вярвам, че и през Новата 2009 година ще изпълним заедно още много свои мечти!

Мария Захариева

4 – 11 Българите в Чехия Течи спечели надпреварата със забравата | Кристалните гласове на „Ева-квартет“ | Ден на България в Южночешката област | Теодосий Спасов в Прага | Във вихъра на гръцките танци | Танцов състав „Пирин“ | Микулаш в Острава | Българи пътуват по света | Ентузиазъм и добро настроение

12 – 13 Култура Цветан Тодоров – носител на голямата награда „Принцът на Астурия“

14 – 18 Интервю Мириам Моравцова: „Българите се адаптират, като запазват своята национална идентичност“ | Борис Рубашкин – един български белогвардеец, свързан с четири култури

19 Фоторепортаж от България

20 – 21 Политика Вацлав Клаус в България

22 – 27 Личности Теодосий Спасов: „Музиката е божествена игра, дадена на човека, за да се развива духовно“

28 – 33 Традиция Сурва, весела година | Патриарх Кирил и църковната реформа

34 Интересно 150 години от рождението на Марко Тодев

35 – 36 Годишници 70 години от смъртта на Александър Малинов

37 – 39 In memoriam Димитър Киров | Константин Павлов

40 – 41 Българска кухня Първа българска кулинарна надпревара – Прага 2008

Течи спечели надпреварата със забравата

Възпоменателна изложба на видния български художник Стоян Стоянов-Течи (1941 – 2004)

След като човек си отиде от този свят, започва една нескончаема надпревара със забравата. Тя се води от близките, колегите, познатите... В този смисъл чрез откритата на 11 ноември в галерията на БКИ в Прага възпоменателна изложба на видния български художник Стоян Стоянов-Течи (1941–2004) бе признат приносът му към художественото наследство на българската и чехословашката графични школи и бе засвидетелствана почит към делото му. Стоян Стоянов – Течи бе един от най-талантливите техни възпитаници. Завършил е през 1969 г. Висшия институт по изобразително изкуство в Братислава в ателието на Винцент Хложник – доказан майстор на чехословашката графика и илюстрация от онова време. Ползва се с приятелството и опита и на Албин Бруновски и Владо Гажович – други две емблематични фигури от гилдията. Затова съвсем естествено бе на откриването на изложбата да присъстват негови колеги от разцвета на творческите му сили. На вернисажа художественият критик д-р Мирослав Кудрна говори с голяма любов и вълнение за рано напусналия ни свой приятел Течи, като направи изключителен анализ на творчеството му. И с това още веднъж се потвърди голямото обаяние и професионален авторитет, с които се е ползвал нашият изявен график сред познатите си. Особен акцент на събитието придаде присъствието на съпругата на художника Мария Кунчева и дъщеря му Ливия, модна дизайнерка в Париж. Стоян Стоянов, ярка личност, развила се във времето на „разчупване на ледовете“ в социалистическото изкуство, след завръщането си в родината оглавява тогавашната талантлива група млади български графици – Любен Диманов, Румен Скорчев, Петър Чуклев, Симеон Венев, Петър Чуховски, които

изпреварва чрез овладяната вече от него в чужбина модерност и усвояването на европейския опит. Новият дух, който вселява навред, според проф. Аксиния Джурова „насажда жажда за обновление на графичния изказ чрез асоциативно-метафоричния похват и респекта към графичните техники.“ И докато ранните му студентски работи носят елементи от експресионизма на немските графици от 30-те години, по-късно той включва в амплото си от майсторството на своите учители, като възприема тяхната духовна свобода. Така изгражда собствен стил, в чиято основа са нравствените проблеми в живота, вечните теми на човешкото битие, трайните ценностни категории, които крепят устоите на човешкото общество и взаимоотношенията между хората.

Представените сега в чешката столица подобрени произведения на проф. Стоян Стоянов са в широк тематичен диапазон и днес въздействат със своята свежест и техническо съвършенство. Обхващат различни цикли: от „Манон Леско“ (1970), „Сватба“ (1972), та до „Страсти човешки“, „Космос“, „Карнавал на чувствата“, разработ-

вани през деветдесетте години, когато авторът е наложил вече окончателно своя неповторим, изцяло собсвен стил. При него съчетаването на изобразителните компоненти и ритмичното редуване на рисунката, формата и цвета създават особен „космически тип пространство“. През последните години от за съжаление краткия си жизнен път Течи се повлиява от бурните събития на Балканите и Близкия изток и създава циклите си „Апокалипсис“ (2001), „Мъченията на свети Себастиан“ (2002), а така също и „Те ни гледат“ (2002), където от безпределното пространство ни гледат всепронизващите очи на Бога. Висок морален критерий личи и в последните творби на любимия за мнозина студенти професор от Художествената академия в София – екслибрисите „На единствената Мария“ (съпругата) от 2003 г., „Ливия – голямата любов е винаги дъщеря“ (2003). За да се стигне до наистина последните му творби – „Душата на Течи“ (2004)

и „Реквием“ (2004), от които наистина ни гледа душата на един голям творец. Така, чрез графиките си, показани в изложбената зала на БКИ в Прага, Течи се завърна след години в чешката столица, където

отчасти е преминала младостта му. При приятелите и почитателите си. И всъщност спечели надбягването с безкрайността и забравата.

Асен Милчев

Кристалните гласове на „Ева-квартет“ звучаха за първи път в Чехия

Исклучително успешен концерт направи българската формация „Ева-квартет“ при първото си появяване на 14 октомври пред чешка публика в зала „Акрополис“ в Прага. Четирите певици – Гергана Димитрова (сопран), София Ковачева (мецосопран), Евелина Христова (алт) и Даниела Стоичкова (контраалт) и диригентът Милен Иванов, който разнообразяваше програмата, като свиреше на гайда и водеше мъжките гласови партии в някои от църковните песнопения, донесоха истинска наслада на присъстващите. Изпълнителките, съставна част от световноизвестния певчески състав „Мистерия на българските гласове“, всъщност участваха в програмата на фестивала „Керван на гласовете“, посветен на изключителни гласови дарования от цял свят, който е есенно издание на популярния фестивал

„Цветове на Острава“ и минава под патронажа на Министерство на културата на Чешката република и на общината на град Прага. Гостуването им в чешката столица стана със съдействието на БКИ. Репертоарът на квартета включва автентични православни литургии и народни песни от различни краища на България, претърпели авторски преработки. Магията

на изпълненията се крие както в четиригласното звучене на необикновените гласове, така и в следването на българските фолклорни традиции. В тях могат да се доловят някои от джазовите елементи от творчеството на Веселин Николов и Антони Дончев и авторски внушения на Красимир Кюркчийски. Накрая на незабравимия концерт публиката, сред която имаше и чехи, и българи, вътрешно бе напълно съгласна с думите на драматуржката на фестивала Злата Холушкова: „Гласовете на „Ева-квартет“ принадлежат към най-доброто в България. Отличават се с кристална чистота, виртуозност и необикновена сработеност. С тях имаш чувството, че слушаш един многопластов глас.“ Приятно е да се чуват подобни мнения в чужбина за българското изкуство и култура.

Асен Милчев

Ден на България в Южночешката област

Посолството на България в Прага, съвместно с Хейтманството на Южночешка област и регионалният информационен център на ЕК Europe Direct – Ческе Будейовице, проведе Ден на България. Проектът е по програмата на Комуникационната стратегия на Република България в ЕС.

„БЪЛГАРИЯ – ИСТОРИЯ И СЪВРЕМЕННОСТ“

Във фойето на Областния съвет бе открита документалната фотоизложба „България – история и съвременност“. Зам.-председателката на Държавната агенция по туризъм Стела Балтова направи презентацията „България – вашата бъдеща дестинация“. Присъстваха чешки туроператори. На тази беседа нашата страна бе представена не само като любимо място за отход на море и планина, но и като средище на балнеоложки, еко, селски и културен туризъм. Към презентацията се

включи и известният археолог проф. Николай Овчаров, който разказа на присъстващите за нашите световноизвестни археологически находки. Пред аудитория от студенти и преподаватели на Висшия институт за европейско и регионално обучение посланикът ни в Чешката република Здравко Попов изнесе лекция на тема „България като нов член на ЕС“. Програмата бе съпътвана от филм лекция на проф. Николай Овчаров за най-новите открития на нашата археология, изнесена пред предимно млада публика в залата на кино „Метропол“ и от концерта на камерния вокален състав „Акваделия“ с ръководител проф. Диляна Мичева. Българският смесен хоров колектив спря дъха на публиката с невероятните си изпълнения от българския фолклор, сполучливо комбинирани с мотиви от черковнославянски песнопения. През целия ден в подходяща обстановка присъстващите на различните изяви имаха възможност да се насладят на български кули-

нарни специалитети и да опитат от нашите експортни вина.

„БЪЛГАРИЯ – ВАШ БИЗНЕС ПАРТНЬОР“

Проведе се и среща между представители на Изпълнителната агенция за малки и средни предприятия у нас

и регионалната стопанска камара за Южна Чехия и регионалният офис на Чек Трейд. Представители на 23 чешки фирми бяха запознати с услугите, които предлагат българските агенции на развитието на двустранното търговско-икономическо сътрудничество и правителствената политика за подкрепа на малки и средни предприятия. СТИВ представи възможностите на Посолството за оказване на съдействие за търговско и промишлено сътрудничество между фирми от двете страни. Осъществените в Ческе Будейовице дейности в рамките на Деня на България бяха широко отразени от регионалните печатни и електронни медии в Южночешка област. На 6 ноември проф. Николай Овчаров изнесе лекция пред студенти от специалност „Археология“ на Карловия университет в Прага и даде интервю за специализираното списание „На изток“.

Асен Милчев

Теодосий Спасов в Прага

Световноизвестният български музикант Теодосий Спасов изнесе концерт в „Рок кафе“ в Прага на 27 ноември заедно с Пейо Пеев – гадулка и Петър Миланов – китара. Концертът на Трио Спасов бе в рамките на петото издание на Дните на българската култура, които организира сдружение „Възраждане“ и в рамките на 32 Джазов фестивал в чешката столица. Той се осъществи и благодарение на чешкото министерство на културата и кметството на град Прага.

по неповторим начин българския фолклор с елементи на джаз, класическа и поп музика. Звучаха композиции, които съчетаваха балкански ритми, източни джаз и поп елементи. Изключително виртуозно майсторство демонстрираха и Пейо Пеев – гадулка и Петър Манолов – китара и тамбура. Изпълненията на Трио Спасов имаха магнетично въздействие върху слушателите. Пленена от виртуозните импровизации на триото по време на концерта, пяха

и танцува малки и големи.

(М.З.)

След като представи на чешката публика и българската общност в Прага големите имена на българската музика Валя Балканска, Иво Папазов, Петър Ралчев, Георги Янев, Петър Янев, Стоян Янкулов и Елица Тодорова, сдружение „Възраждане“ покани и един от световноизвестните ни изпълнители- кавалджията на планетата Теодосий Спасов. В претъпканата с публика зала на Рок-кафе в продължение на два часа Трио Спасов екзалтира при състващите със своя уникален стил на свирене. Бис и нестихващи аплодисменти съпровождаха нашия кавалджия, чиято музика комбинира

Във вихъра на гръцките танци

Навъсен късен следобед е – събота, първи ноември. С момчетата и момичетата от танцов състав „Пирин“ пътуваме за Прага. Поканени сме да танцуваме на фолклорната вечер, организирана от Гръцката общност в Прага по случай национален празник на Гърция.

На 28 октомври 1940 година гърците са казали своето решително „Охи!“ („Не!“) на фашистите, които са искали да окупират страната. Те не са отстъпили на по-силния противник и затова са си заслужили възхищението на цяла Европа. Всяка година на този ден гърците по цял свят организират празненства по случай празника.

Ние, българите от Бърно сме редовни посетители на тези гръцките танцови забави, но досега не бяхме имали възможност да посетим такава в Прага. Любопитни сме да разберем какво ни чака.

Пред Прага попадаме в гъста мъгла и когато най-накрая влизаме в хотел „Белведер“, танцовата зала е вече пълна с празнично облечени хора. До нашето излизане на сцена има още много време, но за по-сигурно отиваме да се преоблечем в носии. Сядаме на отредената ни маса на балкона и търпели-

во изчакаваме нашето излизане на сцена.

Масите вече са запълнени, стъклени чашки звънят и от всички страни се чува весел смях. Разглеждам лицата на присъстващите. Преобладават мургавите физиономии с типични гръцки черти и тъмни коси. Тук-там се мярка някоя руса глава, най-вероятно принадлежаща на някоя чешка съпруга или съпруг или просто на любител на неповторимата атмосфера на гръцките вечери.

А на какво всъщност се дължи тази неповторима атмосфера? Със сигурност на танците. Гръцките танци са подобни на нашите. Гърците също танцуват в кръг хванати за ръце. Цяла вечер на забавата жива гръцка музика свири различни танци. Разбира се, всеки може да се хване на хорото и да научи стъпките. Програмата започва с почти едночасово закъснение. След уводната празнична реч на председателката на Гръцката общност Тасула Зисаки-Хили, от която не разбираме нищо, защото е на гръцки, следва концерта на почти петдесетчленен гръцки хор. След това идва ред на българските танци. Танцуваме и се наслаждаваме

на бурните аплаузи. После бързаеме да сменим носии с цивилно облекло и да се впуснем във вихъра на гръцките танци.

Групата „Акрополис“ свири неуморно една мелодия след друга, едни до други танцуват млади и стари. Някои са по-уверени в стъпките, други, които са за първи път на гръцка забава, плетат крака и се стараят да хванат поне началната стъпка.

На бара се предлага традиционния гръцки аперитив узо и също така традиционни чешки сандвичи, които свършват за нула време. Това е всъщност малко разочарование за мен, защото се надявах да опитам вкусните гръцки ястия, които обикновено се предлагат на гръцките забави.

На хорото се хващам, когато оркестърът засвирва първите ноти на популярния гръцки танц сиртаки. Някой казват, че е бил създаден специално за Антъни Куин за филма „Зорба гърка“ от 1964 година. Други твърдят, че това е прастар танц, който се е прославил с този филм.

Атмосферата в залата става все по-весела и свободна и идва време за танцовите импровизации. Следващия танц се казва зембекико и представлява деветдесет и девет процента импровизация. Хората в залата оформят няколко кръга, по средата танцува винаги един танцьор, другите плясат с ръце в ритъма на музиката.

Към единайсет часа залата обикаля групичка малки деца. Продават билети за томболата, която започва в полунощ. Когато са раздадени всички награди, включително и първата – самолетен билет до Атина, оркестърът изсвирва още няколко танца и обявява последното парче. Хората започват малко по малко да се разотиват. Време и ние да се сбогуваме, защото ни чака дълъг път до Бърно.

Катерина Ненкова

Танцов състав „Пирин“ от Бърно отново приветства любителите на българския фолклор

Тазгодишното традиционно мероприятие на сдружение „Пирин“ – семинар по български народни танци и фолклорен концерт – се състоя на 15-ти ноември в град Бърно. Както винаги танцовият семинар започна с изучаване на български хора още в десет часа сутринта, но първите любопитни посетители се появиха от много по-рано. До обяд и в ранния следобед те имаха възможност да научат някои от най-популярните български хора, като право хоро, дунавско хоро, еленино, македонско и други. Танцьорките и танцьорите от „Пирин“ показваха на гостите как трябва да се изпълнява танцът, докато със самото обучение се зае ръководителят на състава Георги Георгиев.

Към обяд в кратка лекция гостите бяха запознати с някои интересни факти за България, след което ги очакваше богатата трапеза, отрупана с традиционни български ястия. Не липсваше шопска салата, мусака, печени чушки, баклава, няколко вида салати. Както винаги първи изчезнаха кюфетата и зелевите сарми. След като се заситиха, гостите се върнаха в танцовата зала, за да преговорят научените танци. В три часа следобед семинарът приключи, но не и програмата за днешния ден. Тя продължи в седем часа вечерта с фолклорен концерт и танцова забава.

Програмата на тазгодишния концерт беше изключително богата. Концертът беше в два блока, всеки по около половин час. Сред традиционните участници, които познаваме от миналите години, бяха танцова група „Българи“ от Прага, певческа

формация „Лира“ също от Прага и музикантът Томаш Роси, който изпълни няколко прекрасни български мелодии на кавал. Гостите, които участваха за първи път на този концерт бяха симпатичните млади танцьори от танцов състав „Мартеница“ от Щутгарт, Германия и народната певица Николета Николова, пристигнала от България специално за нашия концерт. Тя стопли сърцата на всички в залата с прекрасния си глас и професионалното изпълнение на няколко любими български народни песни. Концертът беше открит с изпълнение на танцьорите от „Пирин“.

За добрата организация и приятното протичане на концерта може да благодарим не само на самите участници, но водещите на вечерта Яна Георгиева и Ивайло Михайлов. След концерта последва танцова забава с българска музика. В ролята на диджей за вечерта влезе за пореден път Иван Иванчев от „Пирин“, като с избора си на музика се постара на никой да не сядат за дълго на масата. Отделните танцови състави се надпреварваха в показването на сложни танцови стъпки и нови хора. Така в танци и весели приказки времето неусетно и неизбежно

напредна. Забавата свърши във ранните часове на следващия ден, когато всички изморени, но щастливи, трябваше да се запътят към домовете си.

Броят на участниците в тазгодишният танцов семинар и броят на посетителите на концерта надвишиха всички наши очаквания. Надяваме се, че гостите и изпълнителите са останали доволни и ги очакваме с нетърпение отново догодина!

Катерина Ненкова

ГОСТОПРИЕМНИ, ДУХОВИТИ И НАДАРЕНИ

Гостоприемни, духовити и надарени – това са трите най-точни думи, които характеризират нашите чешки домакини – танцов състав „Пирин“ от Бърно, Чехия.

Тазгодишният семинар за български народни танци, проведен в Бърно, се отличава с добра организация, богата фолклорна дейност и не на последно място – с много веселие. Проведеният през деня workshop подготви начинаещи и напреднали ентузиастични, както българи, така и чехи, за предстоящата вечер. С пот, смях и много усърдие се заучаваха хора от различни етнографски региони на България. Интересната им хореография впечатли участниците и вдъхнови хореографите. Още същата вечер усилията на бяха възнаградени. След празничния концерт се завихри танцова забава и всеки имаше възможността да приложи уменията си. Вечерта беше за нас, като гостуващ състав, едно вълнуващо изживяване и с удоволствие бихме препоръчали на всеки, който има възможност, да участва догодина, защото именно чрез такива изяви се осъществява най-важното за нас, българите в чужбина, съхранението и разпространението на българските традиции.

**Преслава Донкова, Танцов състав
„Мартеница“, Щутгарт**

Микулаш в Острава

Колко бързо и неусетно мина времето! Пак дойде зимата и ето че отново отпразнувахме в Остравския български клуб чешкия Микулаш. Българският Дядо Коледа този път ще пристигне за тържеството при своя колега. Може би и него го е засегнала световната икономическа криза. Но затова пък всички дечица, които декламираха стихотворения на български език получиха специални награди – книжки и играчки. Програмата, изнесена от театралното студио „Телепаче“ бе приета с въодшевление от малките зрители. Трогателно е, когато чуеш от детските устича за съжаление вече позабравените стихове на Калина Малина, Дора Габе, Ран Босилек, Леда Милева, Елисавета Багряна, а да не говорим за Вазовата „Молитва“, чийто изпълнение от Йохана Лучева просълзи старите българи в Острава. И нека в навечерието на Новата 2009 година си пожелаем от сърце всичко онова, което съдържат незабравимите стихове на Вазов:

Дядо Господи, прости ме,
 моля ти се от душа,
 с ум и разум надари ме,
 да не мога да греша.
 Запази ми Ти сърцето
 от зли мисли и неща;
 всичко виждаш от небето,
 зло на мен недей праща.
 Дай на мама, дай на тате,
 здраве, сила и живот;
 мир, любов на всички братя
 и добро на наш народ.
 Амин!

Сирма Зидаро- Коунова

Българи пътуват по света

Прекрасно е човек да има мечта. Мечта да посети далечни и непознати места, екзотични кътчета на планетата, старинни исторически паметници... Да намери нови приятели. Да вкуси от храната им и да опознае обичаите им.

Пожелаваме на всички мечтатели осъществени мечти през Новата 2009 г.

На 20 ноември в Клуба на пътешественика при сдружение „Заедно“ се проведе поредната Вечер на пътешественика. Срещата се състоя в галерията на БКИ в Прага. Този път темата беше „Българи пътуват по света“. Скъпи гости на срещата бяха Цвети Самоволска и семейство Бисер и Ивелина Крайчеви, които увлякоха публиката с интересните си разкази. Прожектирани бяха авторски снимки, заснети по време на техните пътешествия по света.

Този път публиката бе разнородната – българи и чехи, всичките любители на дългите пътувания и интересните истории. Разказите на тримата наши местни сънародници, които са оби-

каляли по интересни маршрути из Италия, Испания и Египет направиха силно впечатление. Присъстващите имаха удоволствието да коментират

на чаша българско вино видяното, да се потопят в романтиката на пътешествията, както и да се насладят на показаните им красиви снимки от далечните места.

Вечерта беше допълнена от много въпроси и сладки приказки, които последваха официалната част на програмата.

От името на сдружението Тодор Ралев благодари и поднесе малък подарък на Цвети Самоволска – „затова че бяхме заедно в „Заедно““ – каза Тодор. Цвети продължава своето пътуване по света – премества се в Лондон. Надяваме се, обаче, след година да се върне отново при нас, в Прага.

Следващата среща в Клуба на пътешественика ще бъде посветена на Българските манастири. Очаквайте я в началото на Новата година. До нови срещи ЗАЕДНО!

Ентузиазъм и добро настроение

Танцовият състав „Българи“ към гражданско сдружение „Заедно“ е състав на млади хора, които са посветили свободното си време на българските народни танци. Ръководител на групата е Тодор Ралев. Съставът е създаден през 2002 година и след редица трансформации е в днешния си вид – 2 момчета и 6 момичета от 16 до 27 години. Вече имат редица изяви на семинари за народни танци, фестивали, представления на България, народни празници и др. Групата редовно участва и на семинара организиран от сдружение „Пирин“ в Бърно. Създател на групата е Ганка Дюлгерова от София, а инициативата за възникването е на учителите от Българското училище в Прага.

От есента на 2007 г. състав „Българи“ организира курсове по български народни танци за начинаещи и средно напреднали. Курсовете се провеждат веднъж седмично в галерията на БКИ в Прага. Изучават се различни хора и ръченици, като сложността им е съобразена с присъстващите курсисти. Чести участници в курсовете са и чехи или чужденци, живеещи в Чехия, запле-

нени от нашите фолклорни ритми. Младежки ентузиазъм и добро настроение – така може да опишем с няколко думи излъчването на състава и техните акции.

Цветан Тодоров – носител на голямата награда за обществени науки „Принцът на Астурия“

„Аз съм излязъл от България, но България не може да излезе от мен“, казва световноизвестният учен.

Цветан Тодоров получи в края на октомври една от най-престижните европейски награди – голямата награда за обществени науки „принцът на Астурия“, създадена през 1980 г. от престолонаследника Фелипе.

Тя се дава за принос към обществените науки и е една от осемте, връчвани всяка година от фондацията „Принцът на Астурия“. Присъждана е на Умберто Еко, Марио Варгас-Льоса и Дж. К. Роулинг. С наградата Цветан Тодоров получи 50 хиляди евро и статуетка на Хуан Миро. Голямата награда за обществени науки „Принцът на Астурия“ му е присъдена заради приноса му за разбирането и развиването на демокрацията, разбирателството между културите и отпечатак, който насилието оставя върху колективната памет. В официалното съобщение на Фондация „Принцът на Астурия“ се казва, че „Цветан Тодоров представлява „духа на Европа, на Изтока и Запада, на верността към идеите на свободата, равенството, интеграцията и справедливостта.

„Аз съм излязъл от България, но България не може да излезе от мен. Поисках да сложат и двете знамена на тържеството, защото съм българин и французин. 24 години съм живял в България и 45 във Франция. Интелектуалният ми труд е почти изцяло на френски. Но съм много повлиян от детството си, от първите

отървем от всякакви илюзии. Мисля, че Европейският съюз предлага най-добрите условия за осъществяване на този идеал“ – казва световноизвестният учен.

Днес, книгите на Цветан Тодоров са преведени на повече от 25 езика, а през последното десетилетие известният философ и културолог пише за ефектите от колониалната ксенофобия, тоталитаризма и отношението към Другия. „Ако трябва днес да отговоря защо обичам литературата, бих казал най-спонтанно: защото тя ми помага да живея“ – казва световноизвестният семиотик Цветан Тодоров. „Тя може да ни подаде ръка, когато сме дълбоко потиснати, да ни отведе към други човешки същества, да ни помогне да вникнем по-добре в света и да ни научи да живеем. Разбира се, тя не е преди всичко терапевтична психотехника; разкривайки света, тя може и да промени всеки от нас отвътре“.

Нihilизмът, тоест радикалното отричане на ценностите, гледа на тях като на чист продукт на волята за власт, докато манихейството налага окончателно делене на хората на добри и лоши. Аз се пазя и от двете крайности. Дължа го на възпитанието си, което съм получил, понякога с нежелание, през първата част от своя живот, прекаран в България.

Тогавата родната ми страна бе подложена на тоталитарна прокомунистическа диктатура, към която не изпитвах особена симпатия. Доброто и злото съществуваха, доколкото режимът бе въплъщение на злото. В същото време обаче самият статут на тези категории бе станал вече проблематичен. Защото тоталитарната мисъл се основаваше всъщност на едно

втъвръдено противопоставяне на добро и зло, а оттам и на приятел и враг. Тоталитаризмът не понася обикновените различия. Често се казваше: който не е с нас, е против нас. Тогавата на всеки, който не проявяваше ентузиазъм, се гледаше като на неприятел, на всеки неприятел се гледаше като на враг, а врагът заслужаваше само едно – да бъде премахнат. Така че ако затварях тоталитарното мислене във фигурата на злото, аз не го отстранявах, напротив, продължавах да му бъда подвластен: щях да променя съдържанието на графата „зло“, поставяйки там „комунизъм“ на мястото на „капитализъм“, но в своята структура нещата биха останали непроменени.

Тоталитарното мислене е форма на манихейство; а тоталитарната практика издигаше навсякъде непреодолими прегради. Една от тях опасваше страните от „социалистическия лагер“. Така наричаната на Запад „железна завеса“ се възприемаше като идеологическа бариера; но за нас, жителите на източните страни, тя съществуваше осезателно: нейното преминаване криеше опасност за живота. Много покъсно, когато режимът беше вече донякъде отслабен, той възприе друго отношение – да прогонва тези, които го притесняваха. По силата на едно щастливо обстоятелство аз минах от другата страна на железната завеса и през 1963 г. се установих в Париж, Франция. Белязан от тоталитарната воля за издигане на непроницаеми прегради, аз открих за себе си нещо като призвание да преодолявам прегради, заживях като посредник. Отначалото това бе необходимост: формиран в една традиция, работейки в друга, аз

непрекъснато трябваше не само да превеждам мислено от един език на друг, но и да преминавам от един начин на възприемане на света към друг. Към това се прибави нуждата ми да прекосявам границите на дисциплините (...)

Същата тази нужда да прекосявам границите – не за да ги премахна на всяка цена, а по-скоро за да позволя на разделени от тях територии да общуват помежду си – ме доведе до осмисляне на категориите, които структурират самото ни мислене. ...

Как да мислим за доброто и злото днес? Аз лично не вярвам в божествената доброта, нито в изконната лошота на дявола, който се бил вселил в душите на някои хора. За мен човешките същества са първоначално неопределени в морално отношение; те не са добри или лоши, те стават такива.

Ние не роптаем, когато ни казват, че всеки може да върши добро, но държим да разсеем всяко съмнение, че и ние може да се окажем в плен на злото. Така по принцип предпочитаме да издигаме непреодолима стена между себе си и убийците, престъпниците, чудовищата, виновниците за една или друга проява на злото. По такъв начин възпроизвеждаме парадоксалния жест, който описах по повод на тоталитаризма:

отказваме се от единството на човешкия род, а в същото време упрекваме другите в подобна дискриминация.

Искаме ли да предотвратим злото, на всяка цена трябва да се опитаме да го разберем – необходимо условие за всяко действие срещу неговите причини, а не само срещу неговите прояви. Ала противопоставянето ни на злото днес, а не утре, не може да се задоволи с позицията на съзърцателя, който го изучава; преди всичко със злото трябва да се борим. Средствата за тази борба се променят според нивото, на което заставаме. В света на личните, частните, интимните връзки човек не може да се позовава на закона; тук можем да се позовем на възпитание, което ще ни покаже колко са къси краката на егоизма и колко щастие то ни зависи от това на другите. В публичната сфера трябва да имаме доверие в демократичните институции, призвани да предотвратяват изблиците на насилие между индивидите, както и посегателството от страна на държавата над правата на индивидите. И накрая, в областта на международните отношения ние не бива да забравяме, че употребата на сила си остава една възможност, защото въпросните отношения не следват закони, евентуално наложени от неутрална сила, а могат да изискват военна намеса. Изкушенията на пацифизма са пагубни: необходимо е да приемем трагичната истина на подобна констатация. Големият френски

писател Ромен Гари, който се е сражавал през Втората световна война, преди да дойде като дипломат в София, казваше малко преди смъртта си: "Хитлер ни беше осъдил да убиваме. Дори и най-справедливите каузи никога не са съвсем невинни".

Отказът от манихейството означава да съзнаваме, че злото не ни е напълно чуждо и че неговият извършител не винаги заслужава да бъде унищожен. Отказът от nihilизма или от радикалния релативизъм означава, че сме тръгнали решително по пътя на определени ценности. Пътеката, водеща до този двоен отказ, е тясна и аз не съм сигурен, че винаги съм успявал да я следвам и че не съм криввал настрана. Убеден съм все пак, че я има и че можем да тръгнем по нея; тъкмо тази пътека бих желал да препоръчам на всички вас.

Откъси от писмото на Цветан Тодоров към участниците в научната конференция „Цветан Тодоров – теоретик и хуманист“, проведена в България през декември 2004 г. Превод от френски Стоян Атанасов

Цветан Тодоров е френски философ и литературовед от български произход, лингвист, семиотик, литературен критик, историк на философската мисъл и културолог. Неговите философски рефлексии за самоопределянето са от голямо значение за антропологията и социологията. Книгите на Цветан Тодоров, писани на френски, се превеждат в България едва след 1984 .

Цветан Тодоров е роден на 1 март 1939 г. в София в семейството на библиографа Тодор Боров. Завършва гимназия в България и учи български език и литература в Софийски университет. В 1963 година на 23-годишна възраст емигрира и продължава обучението си в Париж. От 1987 г. ръководи Центъра за изследване на изкуствата и езиците към Френския национален център за научни изследвания, където работи от 1968 г. Съпруг е на писателката Нанси Хюстън, с която има две деца. Носител на наградата „Принцът на Астурия“ за обществени науки за 2008 г.

Българите се адаптират, като запазват своята национална идентичност

Кой съм и към кого принадлежа? Каква представа имам за себе си, какви са моите връзки с околните и с обществото, в което живея. Това са въпроси, които при определени обстоятелства си задава почти всеки от нас. Особено актуални са те за хората, които са напуснали родните си места и на които се налага да се адаптират в непозната за тях среда. Тези въпроси, свързани с представата ни за собствената идентичност, често задава на българите в Чехия д-р Мириам Моравцова. Тя в продължение на няколко десетилетия прави научни изследвания за българите тук, както и за променящата при новите исторически условия представа на чехите за българите и за България.

Г-жо Моравцова, откога се занимавате с българска проблематика?

Работя в Славянския институт към Чехословашката академия на науките от 1952 година, където моята задача беше да анализирам възгледите на Лубомир Нидерле върху поминъка, ежедневието, семейството и изобщо върху живота на старите славяни. Нидерле е публикувал подобни материали още през 1922 г. През 50 – те години се слага начало на нови изследвания в областта на етнографията и етнологията на славяните. По това време все още не се занимавах специално с българите. Бях написала само две кратки статии за българската керамика и за два артефакта от народното изкуство. Занимавах се със сравнително проучване на славянските народни култури, с отношенията град – село, но всичко това беше в общославянски контекст. Към българистиката се насочих чак на края на 70-те и началото на 80-те години и то благодарение на Антонин Робек и на Зденек Урбан, които много интензивно се занимаваха с проблематиката на чешко-българските културни отношения през периода от 19–20 век от гледна точка на етнографията и етнологията. Първите ми изследвания за България са историографски. Изследвах чешките етнографи, писали за България. Постепенно започна да ме занимава темата за българите по чешките земи. Никога не съм изследвала българите в България, както правеха Хана Хинкова, Хролец и Находил (последният се

е занимавал с култа към мечката, но в по-широк, общобалкански план). Лично аз изследвах градинарите в Чехия, но това не беше моя идея. Антонин Робек беше открил в архива на Мелнишкия край данни от 1931 година за българските градинари след Първата република и ме посъветва да потърся сведения за тях в други архиви. Намерих огромен материал за градинарите в архивите на Министерството на външните и вътрешните работи. През 90-те год. започнах да правя изследвания за отношението на чешкото общество към България и българите и сравнителен анализ между 70-те и 80-те години и 90-те години. В последно време се върнах към големите изследвания от 90-те години, които обхващат повече от 1800 човека.

Според Вас кои са най-важните допирни точки между българите и чехите от гледна точка на историята на чешко-българските културни взаимоотношения?

Считам, че влиянието на българските градинари върху чешкото общество през Първата република е било голямо, защото те са научили чешкото градско население да яде зеленчуци. Това за градския човек е било тогава недостъпно...

Научили ли са българските градинари чехите да произвеждат зеленчуци?

„Ученето“ се е състояло всъщност в това, че градинарите сами са произвеждали и са продавали зеленчуците си. Всяка градина имала свой собственик – газда, имала и втори подгазда, а това бил човекът, който се е грижел за търговията. Градинарите имали свои собствени сергии. Чешкото население е познавало предимно газдите и търговците... Друг е въпросът дали българите са научили чехите на начина на производство. Типично за българите е, че са търсили влажни земи, обикновено винаги край реките и са поливали посредством техниката на правене на канали, докато чехите са поливали отгоре. Градините са имали български градинари, а като помощна сила в тях са работили

и чешки жени, които са помагали в ежедневната работа в градината.

Какво е отношението на чехите и българите към славянството? По-различно ли е то отпреди?

Аз в момента изследвам българските студенти. Други групи не съм из-

следвала. На въпроса какво свързва нас, чехите с българите, хората между 38- и 50-годишна възраст отговарят, че това е славянството. А по-младите посочват европейството. Но тук не става въпрос за друго отношение на българите към славянството, а по-скоро за едно ново възприемане на Европа. Темата за славянството прониква и в другите отговори. Анкетираните всъщност акцентират върху славянството, като говорят за сходства на базата на обща славянска реч, близост с руснаците и т.н.

А в какво се състои тази близост с руснаците?

В чисто културно отношение. Културно подобни са на руснаците... Тук трябва да уточним, че политическият аспект в отговорите почти липсва с малки изключения. Като недостатък считам, че хора, които се занимават с българска проблематика изобщо не са могли в по-широк контекст да включат огромните културни контакти между България и Чехия през 19 век. От 120 човека само двама са говорили за Кирило-Методиевата мисия. Единият от тях не казва точно „мисия“, но говори за Кирил и Методий, а другият посочва християнството, като не уточнява дали това е православие или католичество...

С други думи никой не е споменал за българо-чешките културни отношения през 19 век?

Нито през първата половина на 20 век... Когато говорят за втората половина на 20 век не споменават за културни отношения (което е също шокиращо за мен), а говорят за аналогична политическа система.

Какъв е Вашият личен поглед върху българите, живеещи в Че-

хия? Мислите ли, че те са лесно приспособими?

Те са като че ли приспособими на две нива. Българите са убедени, че ще успеят да преодолеят всичко, само и само да се приспособят. При това запазват своята народност. Приспособяването всеки извършва сам за себе си. Не търси помощ и не иска някой да му помогне. Българинът е напълно самостоятелен. Но когато се запознава с някого българинът е приятелски настроен. В процеса на комуникация вече „българското“ започва да играе голяма роля. Българите са значително по-комуникативни от чехите. Като отиват в чужбина чехите също са приспособими, но някак си не копнеят да се срещат с други чехи. Докато българите просто дружат помежду си.

Дори и при съществуването на определено групиране?

Съществуването на групи говори за животоспособността на съответната обществена група. Българите са изключително сигурни в себе си, в своите български приоритети и в своите убеждения и оттук тези спорове.

Според вас българите изтъкват ли своята българска идентичност?

Естествено, че не „крещят“ идентичността си, но никога не я крият. А това е хубаво, нали?

Семейството на баща Ви е от Високе Мито, откъдето са братята Шкорпил, а те имат особено значение за българската историография. Има ли някакъв паметник там на братята Шкорпил?

Не знам дали има паметник, но в музеея има два фонда – единият фонд е за братята Шкорпил, а другият е за Иречкови. Във Високе Мито е и гробът на племенниците на Иречек.

Има ли някаква промяна в отношението на чехите към българите?

Да, в чешката представа за българите има някаква промяна през последните години.

В момента провеждате нови изследвания в тази насока. Какво е мнението на анкетираните от Вас чехи за българите?

Напоследък се появи съвсем ново измерение на представата за българина. Според някои чехи българите имат прекрасни очи, коси. Просто се е създал модел за българина като красив човек.

Румяна Георгиева

Мириям Моравцова е доктор на науките, преподавател във Факултета по хуманитарни науки към Карловия университет в Прага. В нейната научно-изследователска работа, която е насочена към културно-етнологична и етнографска проблематика, темата за България и българското намира широк отклик. Нейните изследвания за българите в Чехия представляват едно съвременно концептуално виждане за българската ни културна предпоставеност. Те са една обобщена рефлексия на чешкия поглед върху българските етно-културни особености. От 1963 до 1993 г. работи в отдела по славянска етнография и отдела по история при Чехословашката академия на науките, след което се посвещава на преподавателска дейност във Факултета по хуманитарни науки към Карловия университет в Прага като успоредно с това продължава да извършва научно-изследователска дейност. Издала е редица трудове на етнологична и етнографска тематика, участвала е в българо-чешки научно-изследователски проекти. В момента извършва изследвания върху българския културен елит и студентство в Чехия.

Борис Рубашкин – един български белогвардеец, свързан с четири култури

Борис Рубашкин е известен певец, композитор, танцьор и режисьор. Световната преса пише за него: „Виена подари на света два танца – валса на Щраус и казачока на Рубашкин“. Баща му Семьон Чернорубашкин емигрира от Русия в България, Борис Рубашкин – от България в Австрия, а синът му Мариан – от България в Америка. Борис няма право да се върне в родината си в продължение на 23 години. В архивите на Държавна сигурност фигурира под псевдонима „Черният“. В Чехия завършва Висшия икономически институт, но след като е обявен за югославски шпионин, в Прага не му продължават визата и той емигрира в Австрия през 1962 г., където става световноизвестен певец.

Г-н Рубашкин, роден сте в София, майка Ви е българка, а баща Ви – белогвардеец. Какъв се чувствате – българин или руснак?

Баща ми, Семьон Терентиевич Чернорубашкин, е донски казак, а майка ми, Теодора Александрова Лилова, е от Кула, от един много борчески род. Всъщност съм израснал с две култури – с българската и руската. Баща ми решава да избяга от родината си през Черно море, след като избиват част от семейството му. След като цар Борис III отваря границата, голяма част от руската емиграция се преселва в България. В София имахме големи белогвардейски организации, които имаха оркестри и театър. Аз и брат ми учихме в Руското училище на ул. „Черно море“. Там ни възпитаваха в истински руски дух. Като дой-

Братя Чернорубашкини, 1936 г.

доха комунистите, направиха Клуб на съветските граждани, извикаха ме и ми казаха, че ми връщат поданството. Това е ирония на съдбата, нали? Но пък руското поданство ме спаси от войниклъка. Властите си мислеха, че с отварянето на този клуб всички белогвардейци ще станат комунисти. Постоянно ни четяха някакви доклади за експлоататорите на работническата класа. Хубавото обаче беше, че имахме различни кръжоци, оркестър и хор. В танцовия състав се научих да играя и после ме приеха в Ансамбъла на МВР. През 1958 г. заминах за Прага, където завърших Икономическия институт. Така че имах възможност да се докосна до чешката култура, а по-късно и до австрийската. Мога да кажа, че съм свързан с много култури.

Каква беше Прага в края на 50-те и началото на 60-те години?

Като отидох в Прага, се стреснах от реда и чистотата. От многото дворци и голямата култура, която турците у нас са унищожили. Видях хора с други обноски. Магазините бяха пълни и нямаше никакви опашки. През 1968 г. дойде Дубчек и Чехия трябваше да тръгне по друг път, но това, за съжаление, не се осъществи.

А как чехите приемаха българите тогава?

Много добре. Аз и досега имам там приятели – както в Бърно, така и в Прага. Годишите, прекарани в бивша Чехословакия, са незабравими за мен. Искан да уча външна

или вътрешна търговия, но не ми разрешиха. Това бяха специалности за синовете на комунистите. Мен ме записаха икономика на високите

В Залцбург

пещи. Аз им казах, че в България няма високи пещи, но ми отговориха, че ще има. Разбира се, като се прибрах в България, не можах да си намеря никъде работа. Затова се върнах обратно в Чехия и започнах да работя по специалността си. Само че не ми продължиха визата, тъй като ме обявиха за югославски шпионин. Тогава отидох в България, продадох всичко, което имах и с жена ми минахме границата с 1 000 лева в джоба. В Югославия ни дадоха транзитни австрийски визи. Като слязохме във Виена отидохме директно в полицията.

С какво се занимавахте в австрийската столица?

Най-напред бях месец и половина в лагер за бежанци. Там учех немски. После станах общ работник в една фирма. Но шофьорът на фирмата случайно разбра, че търсят танцьори във „Фолксопер“. Започнах да се

С актрисата Х. Кнефт

Париж, 1970

С Марио дел Монако

готвя за конкурс. Бях страшно отслабнал – тежах само 58 кг. Мисля, че във „Фолксопер“ ме приеха, защото бях слаб като струна. Денем работех във фирмата, вечер – в операта. Портнерът на операта беше прекрасен човек, с чешки произход, който ми топлеше храната в едно канче, защото няхах време да се върна вкъщи. Веднъж попаднах в елегантния руски ресторант „Жар-птица“, където ме помолиха да изпея нещо. Бях изпил 2–3 водки, а водката отпуска душата, така че запях. Последваха бурни аплодисменти и собственикът ме покани да пея в ресторанта, като нямам спектакли.

Така че постепенно започнахте да се занимавате и с пеене?

Да, за руския ресторант ми ушиха в театъра рубашки, а китара ми изпрати един българин от Прага. Певецът Здравко Николов ме заведе при най-известната професорка по пеене във Виена – фрау Мария Бранд. Напуснах фирмата и започнах да уча при нея, а след година и половина започнах да се явявам на конкурси. През 1966 г. напуснах и ресторанта. Година по-късно направих едно голямо турне с незабравимата Леа Иванова. Известно време бях статист в „Бургтеатър“. После ме ангажираха в операта в Залцбург. Там пеех в „Тоска“, „Трубадур“, „Бохеми“, „Евгени Онегин“ и др. Веднъж в руския ресторант ме попитаха дали зная руски песни и ми предложиха да се явя на прослушване. По-късно швейцарската фирма „Елит специал“ записа с мен четири големи плочи с одески песни. Но аз всъщност станах известен с модерния танц „Казачок“, който направих по мелодията на „Катюша“. Тръгнах по света и на моята сметка започнаха да идват огромни суми.

Започнаха да ме канят в цяла Европа и Америка. Първо заминах на турне във Франция с 16 танцьори. Моят „Казачок“ там беше повече от пет месеца на първо място в Хит парада на Франция. Имам много участия в немската телевизия. Спомням си, че като отидох в Баден Баден да пея руски песни на конните надбягвания, пристигнаха танковете в Прага. Тогава обясних на публиката, че нямам нищо общо със Съветите и че пея песни на белогвардейските офицери.

Вие сте бил ученик на един от най-големите тенори на миналия век. Как попаднахте при Марио дел Монако?

В операта в Залцбург един италиански тенор ми каза, че трябва да усвоя италианската певческа техника и ме свърза с Марио дел Монако. Дел Монако ми обясни основният принцип за дишането при пеене: „Ти няма нужда да дишаш. Пеенето е свързано с налягането на диафрагмата. Щом ти потрябва въздух, тя сама ти го подава и после се прибира. Само трябва да внимаваш да не я стягаш.“ Марио дел Монако по това време имаше само 5–6 ученика. Учеше ни да пеем *con carne* (с месо). Живееше в един палат и колекционираше артефакти. Той беше не само голям певец, но и много добър художник. Веднъж ми каза: „Хайде да отидем да изпием по едно еспресо.“ Запали една от седемте си коли и ме заведе в едно кафене. Поръча две кафета и своето изпи на една глътка. А аз отпивам бавно, посрбвам и му казвам, че пия по балкански начин. „А как се пие по балкански?“, попита маестрото. „В София седят, четат вестници и пият бавно, за да може цялата уста да поеме аромата на

Скарпа, „Тоска“

кафето“, отговорих аз. И Марио дел Монако заключи: „Ние италианците не умеем да пием кафе“.

Г-н Рубашкин, как изглеждаше България през погледа на един емигрант 23 години по-късно?

Не съм бил в България от 1962 г. до 1985 г., защото не ми разрешаваха да се върна. Преди това осем години не пускаха майка ми при мен. Още при първото си връщане, си проучих досието. В него фигурирах като Черния, защото фамилията на баща ми е Чернорубашкин. Сведения за мен е давал един мой познат, когото съм гощавал и който е нощувал при мен. Накрая на досието ми пишеше: „Да се закрие случая „Черния“, защото лицето, което ни информираше за него, избяга в Германия“. Такива са абсурдите на социалистическата действителност. Но и Западът не е лесен за преживяване. В Залцбург имахме организация, която се казваше „Пейо Яворов“, аз бях неин зам. председател. За съжаление, не можехме да се събираме често, защото нямаше помещение. Но всяка година празнувахме 3 март.

Как оценявате жизнения си път досега?

Определям се като космополит. Може да се каже, че съм пъл по цял свят, срещал съм се с различни култури и говоря седем езика.

Всичко съм постигнал сам – с много труд и безсънни нощи. Мога да кажа, че публиката ме е носила на ръце. Благодарен съм на съдбата, за шансовете, които ми е дала – тръгнах от България, дипломирах се в Прага, обиколих света с песните си, имах над 300 концерта в Русия, но останах да живея в Залцбург.

Мария Захариева

Въпреки че затворите бяха пълни, че в концлагерите загиваха ежедневно герои на България, българският народ и специално българската интелигенция понесоха на челото си срамното петно на „мирно съжителство“ с комунистите. „Те ни оставят на мира и ние не ги закачаме“ – беше наивната философия на народа ни ... Срамът за неоказана съпротива срещу комунистическите режими нямат на челото си унгарците, които въстанаха още през 1956 г., поляците – с редица селски бунтове, чехите, които се опитаха да провъзгласят демократичния социализъм през 1968 г., Югославия, която обърна гръб на ленинизма и сталинизма още през 1948 г. В СССР се появиха първите дисиденти, които вдигнаха глава с перо и акции срещу комунизма и измираха по сибирските лагери.

През всички тези години на комунистическата диктатура българският народ се наслаждаваше на мирната ко-екзистенция между тирани и потискани. Всеки гледеше да му е богата трапезата, да заколи прасето, да си докара ракия и вино от село. Смели критици на режима в България нямаше. Имаше един Радой Ралин. Но една птичка пролет не прави.

Разбира се, че не може да се забрави мъжеството и смелото поведение на редица демократи, които загиваха по лагери и затвори или бяха съдени. Не може да се забрави също онази част от народа, която пострада поради произхода си или общественото си положение – т. е. „капиталисти“ и „кулаци“, които с честен труд бяха осигурили материално живота си и бяха автоматично поставени под знаменателя „врагове на народа“. Сигурно ще се намерят и такива, които ще ми подхвърлят: „А бе, ти, който много знаещ, защо избяга?“ На този въпрос, зададен с право, бих отговорил така: избягах, защото бях под ботуша на комунизма, който ограничаваше елементарните ми човешки свободи, ограничаваше моето развитие като личност, заплашваше ме.

Оставих всичко най-скъпо за мен – майка, бащин гроб, брат, приятели, любимите ми планини и морето, дълбоко обичаната от мен България. След години обаче разбрах, че с моето изкуство извън страната съм допринесъл много повече за нея, отколкото бих допринесъл, ако бях останал. Аз, както стотици други бегълци от комунистическия режим, се чувствах изоставен на един кръстопът, където всички посоки бяха безцелни.

Носител на сребърния медал на Залцбург

Аз се покланям ниско пред паметта на хилядите жертви, които комунизъмът остави по пътя си. Но не и пред българската интелигенция като цяло. Тя, вместо да изработи една концепция на силна, психически действаща на комунистическата власт мирна опозиция, се завря по кръчмите, залъгвана с малки вкусни хапки като ордени, медали, хонорарчета. Кога ще поиска тя прошка от българския народ?

Историци, философи и идеолози мълчат. Защо няма становиче по този така важен исторически въпрос? Приказките, че българският народ е наследил пасивността си от турското робство, са смешни. Че една нация след 60–70 години не се е отърсила от раболепието си, са теории без основа. Въпросът е в безразличието на българина и трябва да се търси в израза „Не ми пука“.

Из „Спомени“ на Борис Рубашкин

С президента Г. Първанов

С купата на Залцбург

Борис Рубашкин е роден на 17 юни 1932 г. в София в семейството на Теодора Лилова и Семьон Чернорубашкин. Той е танцьор-солист на Ансамбъла на МВР. Завършва Висшия икономически институт в Прага. Емигрира в Австрия. Работи в балетните ансамбли на „Театер ан дер Вин“ и „Фолксопер“. Началото на певческата му кариера е в руския ресторант „Жар-птица“. Учи оперно пеене при Мария Бранд във Виена. Специализира при световно известния италиански тенор Марио дел Монако. От 1967 до 1974 е солист в Залцбургската опера. Гостува в почти цяла Европа, както и в Южна и Северна Америка, Австралия. Репертоарът му включва 35 баритоновы партии. През 1965 г. излиза първата му плоча с руски романси. Създава първия руски модерен танц „Казачок“, който го прави световно известен. Има продадени над 10 милиона плочи. В периода 1978–1986 г. работи като оперен режисьор в Южна Америка, а през 1992–1993 г. – в Русия. Руската и българската телевизия заснемат за него 6 телевизионни филма. Борис Рубашкин е награден с указ на Президента на Австрия със „Златен орден за заслуги към Република Австрия“, носител е на „Гербът на град Залцбург“. С указ на Президента на България е награден с орден „Мадарски конник I степен“. Държавната музикална академия го удостоява със званието „Доктор хонорис кауза“. Борис Рубашкин е известен и с помощите за деца в неравностойно положение, както и с даренията си от оперни клавири, видео- и аудиокасети и компактдискове за Музикалната академия.

ГОЛЯМОТО ЧЕТЕНЕ

През ноември пред Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в София стартира обиколката из страната на „Пътуваща Библиотека“ на кампанията „Голямото Четене“. Идеята е библиотеката на колела да бъде попълнена с колекция от книги, като всеки остави своя любим роман, със своето послание. Много известни личности – министри, спортисти, писатели и артисти вече надписаха своите любими книги, а днес към тях се присъединиха политикът Любен Дилов – син и поетът Любомир Левчев. „Пътуваща Библиотека“ на кампанията „Голямото Четене“ ще обиколи 28 български града до 17 декември.

Не бих казал, че България е проблематична страна

Чешкият президент Вацлав Клаус беше на 9 и 10 декември на работно посещение в България по покана на колегата си Георги Първанов. Вацлав Клаус лично представи в София книгата си „Синя, а не зелена планета. Кое е застрашено – климатът или свободата у нас“. Книгата е издадена на български език от издателска къща „Международни отношения“. На чешки език е публикувана през май 2007 г. Преведена е на немски, холандски и английски език. Това е втората книга на чешкия президент, която излиза на български език, след „Вацлав Клаус – икономист, политик, държавник“, издадена през 2004 година. „Чешкият президент изнесе лекция на тема „Бъдещето на Европа – икономически и политически въпроси“ в Университета за национално и световно стопанство.

„СИНЯ, А НЕ ЗЕЛЕНА ПЛАНЕТА“ ОСПОРВА ГЛОБАЛНОТО ЗАТОПЛЯНЕ

Основното послание на книгата е, че е застрашена свободата, а не климатът. „Опасявам се, че не само свободата, а и просперитетът на хората е застрашен“, каза Клаус. Според него предложените мерки, свързани с климатичните промени, блокират икономическия прогрес и създават големи проблеми за хората по целия свят. Той отбеляза, че за 100 години температурата се е повишила едва с 0,74 градуса по Целзий, което напълно обезсмисля тезата за глобално затопляне. При това затоплянето се забелязва само в отделни части на

планетата, само през зимата и само през нощите. Според Клаус е застрашен и просперитетът на хората, защото предложените в момента мерки означават блокиране на прогреса, спиране на икономическия растеж и създаване на огромни проблеми за хората по целия свят, особено за тези в по-малко развитите държави. Според Клаус предизвиканото от човека планетарно затопляне е спекулация.

ЧЕХИЯ ПОЕМА РОТАЦИОННОТО ПРЕДСЕДАТЕЛСТВО НА ЕС ОТ ЯНУАРИ 2009 Г.

Чешкият президент е известен с различното си, но добре мотивирано

мислене по редица значими проблеми като дълбоката европейска интеграция, договора за реформа на ЕС, разполагането на радари на територията на Чехия като част от програмата на САЩ за изграждане на противоракетен щит в Европа. „Не смятам, че чешкият президент може да има независима роля по време на председателството на Чехия. Няма да предлагам радикални промени в следващите 6 месеца. Ще работя в тясна връзка с правителството. Европейското председателство не е обръщане на европейската кола с колелата нагоре, то е въпрос на приемственост, а не на прекъсване на традиции и политики“, подчерта Вацлав Клаус.

Клаус се обяви за създаването на дясна евроскептична партия. Според него създаването на такава партия би било изключително полезно както за Чехия, така и за цяла Европа. Чешкият президент призова и Конституционния съд на Чехия да отхвърли Лисабонския договор, тъй като, според него, документът „влиза в противоречие с принципа за суверенитет на чешката държава“. По повод спрените евро-средства за България по програма ФАР Клаус заяви: „Не съм тук, за да разрешавам проблемите на България. Не бих казал, че България е една от проблемните страни-членки на ЕС. Ние в Чехия имаме доста съмнения по отношение на ефективността и продуктивността на тези средства“. Попитан за чешката ЧЕЗ, която оперира в България, Клаус каза: „Важно е да диференцираме ЧЕЗ от Чешката република. Не съм тук, за да защитавам ЧЕЗ и да обяснявам техните амбиции. Не съм чувал, че ЧЕЗ иска да продава бизнеса си нито тук, нито където и да било“. Неотдавна Клаус изрази надежда, че изправеният пред глобалната финансова криза Евросъюз ще се откаже от амбициозния си план да оглави глобалната борба с промените в климата. Това би могло да се случи, ако на срещата на върха този месец лидерите на ЕС не успеят да постигнат споразумение за план за действие. Според него хората бъркат необходимостта от опазването на околната среда и нерационалните опити да се защити климата.

**По материали от българския
печат**

Вацлав Клаус с ректора на УНСС Борислав Борисов и посланик Здравко Попов

Президентите Вацлав Клаус, Георги Първанов и посланик Здравко Попов

Президентите на Чехия и България Вацлав Клаус и Георги Първанов

Теодосий Спасов:

**Музиката е божествена
игра, дадена на човека, за
да се развива духовно**

Теодосий Спасов е кавалджията на планетата, прекрачил границите на традициите. Съчетанието на кавала с джаза за него не е революция, а еволюция. Този харизматичен изпълнител е един от най-обичаните и един от най-големите музиканти на България. Всички ние му вярваме и го харесваме, защото със своята магнетична овчарска свирка изпълва душите ни с хармония и възшебства. С него се впускаме в царството на джазовите и фолклорни приключения, за да прозрем, че музиката е наркоза, която ни дава решение и на най-не-разрешимите въпроси.

Теодосий е магьосник, докоснал се до най-съкровените кътчета на българската душевност. Неговият вечен стремеж към духовно съвършенство, безграничните възможности на фантазията му, безкрайната инвенция и уникалният му изказ го правят ненадминат в световен мащаб. Можем да го наречем Орфей на 21 век, Мистър Коктейл или кавалджия № 1 на планетата. Но всъщност той е изградил свой собствен стил в музиката и неговата запазена марка е „Теодосий Спасов“.

Музиката, която свириш, не се вмества в рамките на традиционните жанрове...Как я определяш самият ти?

Като моя музика. Аз съм завършил Музикалното училище „Филип Кутев“ в Котел и по-късно Музикалната академия в Пловдив със специалност „кавал“ и „ръководство на състави за народна музика“. Още през първата година в Пловдив започнаха моите

опити за смесване на стилове и това дължа на колегата си Дарин Бърнев. Първите пиеси, които записах в радио Пловдив – „Хоро с кавал“ и „Бърнево хоро“ – бяха негови пиеси. После те прозвучаха и в ефира на „Хоризонт“. През 1983 г. на Младежка джаз среща в София направихме голямо впечатление и оттогава започнах да ставам популярен. Бях само на 22 години. Свирах с Веселин Койчев – китара и Дочо Панов – бас. По-късно и с Радул Начков. С нас пееше Йълдъз Ибрахимова. Бяхме известни като джаз линия. Изнасяхме стотици концерти не само в България, но и на целия Балкански полуостров, в Украйна и Москва. Още тогава имахме много почитатели, които ни следваха навсякъде и дори опъваха палатковни лагери в близост до местата, където имахме концерти.

Какво е джазът и какво е фолклорът за теб?

Това си е музика с особена стилистика и естетика при поднасянето на нотните и звукови съчетания. При смесването се получава една невероятна красота, но би трябвало да си наясно с двата жанра и да ги познаваш, да имаш добър вкус и да можеш да дозираш материала, който смесваш. Съвсем лесно е при смесването да се стигне до кич. Ние сме свидетели на много такива решения. България е наводнена с тях, понеже това е интересно и атрактивно. Но при мен всичко това се е установило като стил и ако мен ме търсят и ме канят по света, това е защото имам свой стил.

Стил „Теодосий“?

Някои ме наричат мистър Коктейл. Но, за да направиш коктейл, се иска познание – какво и колко да смесиш и как да го дозираш. Моят стил намери отзвук – може би от началото на 90-те години след третия ми пореден албум „Уелкия“ – и в съседните балкански страни. Той е мой, защото подхождам по свой маниер към тази музика. Много млади музиканти се опитват да свирят в същия дух. Иначе смесване е имало много отдавна – още през 30-те години, когато редица български музиканти са завършвали на Запад. Нашата култура всъщност е коктейл от европейска класическа музика и българска традиционна музика. Добри Христов, Панчо Владигеров, Любомир Пипков, Марин Големинов правят именно този фюжън. За разлика от тях аз имах щастието първи „да ашладисам“, да облагородя кавала с жанра „джаз“.

Защо започна да свириш на кавал?

Баща ми беше създател на Детска музикална школа в село Белица, Тутраканско, където съм израснал с местни музиканти с титлата „бай“. В България се казва „бай“ на някой, който е отвъд академичните титли. При бай Митьо започнах за свиря на кавал и по-късно пак под въздействието на баща ми кандидатствах в Котел, където ме приеха и ме подготвиха професионално за сцената.

Как успя да направиш от кавала световноизвестен музикален инструмент?

С една моя детска, тинейджърска мечта. Аз си мечтаех да свиря на този инструмент заедно с всички музиканти от различните жанрове и моята мечта се сбъдна. Човек трябва да мечтае, но да има ясни мечти и да се труди за постигането на тези мечти. Защото има мечтатели, които нищо не правят. Само се движат по течението. Други с връзки успяват да добият някаква популярност, но си остават локално оформени артисти-музиканти, с локален капацитет и фалшива игра на звезди.

Какво може и какво не може да се изсвири на кавал?

Кавалът е народен инструмент, който по традиция възприемаме като най-естествения съпровод на гласа – особено на женския. Аз казвам на чужденците, че кавалът е най-популярният инструмент в България, защото всеки втори свири на него. В семейството мъжът е свирил на кавал или на гъдулка, а жената е припявала. Така че почти във всяко българско семейство е имало семейно шоу. Най-вече овчарите са свирили на кавал. Тях са ги канили на събори и сватби. Единствено този инструмент е бил допускан да изпраща покойника във вечния му сън. Народът ни вярва, че там, където свири кавал, се развалят магиите

и дяволиите. В кавала има и т.нар. дяволски дупки. Легендата разказва за един овчар, който свирел толкова хубаво, че чак дяволът му завидял. И веднъж, докато спял овчарят, дяволът му взел кавала и с едно желязо пробил две дупки. Това са дяволските дупки. Но като се пробудил овчарят и хванал кавала, засвирил още по хубаво отпреди. И оттогава дяволът, като чуе кавала, бяга.

Теодосий, какви са ти впечатленията от Прага и от концерта ти в „Рок кафе“?

През Прага съм минавал за първи път 80-те години на път за Източен Берлин. Това е едно приказно, живописно място. Тук съм свирил много пъти и отново не пропуснах възможността да мина през централния площад и да погледна този микс от архитектурни решения. Прага си носи европейския дух. Концертът ни в рамките на Дните на българската култура и на Джаз фестивала тук мина много добре. Имаше българи, които бяха дошли специално от Виена, за да ни чуят. Имаше и чехи. Дойде едно момиче на име Лада и поиска да поздрави приятеля си Томаш с „Ден денувам“. Мога да кажа, че организацията беше перфектна. От страна на българското дружество „Възраждане“ ни удостоиха с много внимание. Почувствахме се между свои хора. А шефът на Джаз фестивала Бърд

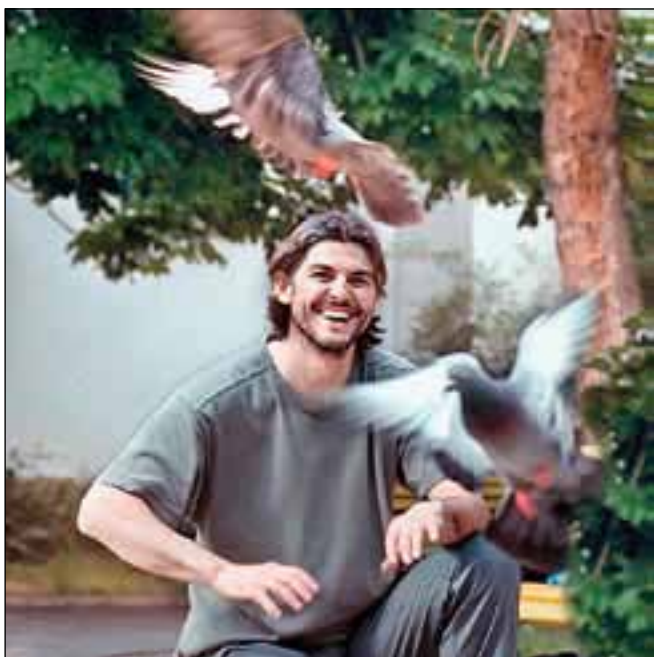
каза, че и занаят пред има желание за съвместна работа.

Слушателите в Прага споделиха след концерта, че като свириш на кавал, чуват звученето на много други инструменти – флейта, обой, кларинет... Как постигаш такова многозвучие с тази малка овчарска свирка с осем дупки?

Това са различни техники, които аз прокарвам още от 70-те години. Тогава бях ученик в Музикалното училище в Котел. През 1977 г. на един концерт на Нова българска музика в зала „България“ чух изпълнението на Кольо Костов от Пиринския ансамбъл и бях потресен от този кларинетен регистър на кавала. Веднага след концерта започнах да използвам и да развивам този регистър. Мисля, че съм го усъвършенствал, но има и други музиканти, които го използват. За мен кавалът е една невероятна игра, която дава безгранични възможности на фантазията. Изпълнявал съм барокова музика на кавал – Вивалди и Чимароза – със „Софийски солисти“. Свиря на кавал в различни жанрове, с различни симфонични оркестри и в най-различни формации – от соло до симфоничен оркестър. В най-скоро време предстои да излезе един албум с мои записи от 90-те години с Биг Бенда на Националното радио. Това досега не е правено и дискът ще е световна премиера – съчетание на кавал с Биг Бенд.

Как се стигна до това България да бъде залята от чалгата?

Това според мен е стратегия. В чалгата са наляти много пари. Тя е промиване на мозъци и изграждане на консумативна маса. В този вид, в който ние я правим, може би съществува в Гърция. И там от нея са пропищали всички хора на културата. Тези песни в Гърция се наричат „скиладико“ – кучешки песни, защото те „увиват“, текстовете им са много просташки и възбуждат нетрезви, низки инстинкти. Чалгата е съществувала винаги в България, но сега й се даде висока сцена и голям простор. За съжаление тя стана едва ли не национална култура. А това е обидно. Чалгата съществува във всички сфери на социалните и културни взаимоотношения. Чалга се пуска и по телевизията. Само националното радио се е опазило. Тя се носи отвсякъде и си има дори национални герои с огромна популярност.

А има ли чалга в политиката?

Има, разбира се. Това явление се възпитава от медиите. Щат-нещат политиците също поглъщат тази „култура“. Това е отрова, която уж не се приема сериозно, но прониква в съзнанието и променя вкуса на политиците и някои от тях именно по този начин ръководят България – чалгаджийски. Би трябвало да се поставят нещата по местата им, за да има ред и баланс в националната ни култура – да се знае кой е за ъндърграунд и кой обслужва престъпната сфера, да се знае кой е в короната на националната култура и може да общува с националните култури на другите държави по света.

Може ли да се каже, че чалгата е музика на мафиотските кръгове?

Да, защото тя е много удобна за продаване на наркотици и за проституцията. „Да се размажем“ – казват някои и тръгват да се размазват по чалга заведенията.

Какво прави българската държава в това отношение?

Лошото е, че чалгата се модифицира, тя се разраства и се промъква навсякъде. Има музиканти, които свирят рок, поп и етно, но техният вкус и начин на свирене има чалга излъчване. Може да пеят народна песен, но начинът по който я пеят, е чалга формат. Какво мога да направя аз, освен да се занимавам с моите лични открития в музиката и да ги споделям с ония, които имат сетива за това. Понякога се случва да балансирам и да докосвам такива жанрове, които са на ръба на чалгата, но го правя с цел да променя нещо... В днешно време новата схема за придобиване на известност е толкова проста и елементарна, че всеки без особен талант може да стане звезда в България и в някои други балкански страни. Докато в една държава като Чехия нещата са установени. Чехите много систематично виждат и отстраняват проблемите, които се появяват. Това говори за едно интелигентно държавно ръководство.

Има ли според теб свобода на словото в България?

Има, но в рамките, които са установени от управляващите. Когато на управляващите се наруши спокойствието, става опасно за свободното слово. Някои от журналистите, като се приберат вечер от чалга заведенията, пишат за жълтите вестници цели разкази, създават истории с неочакван край. Пишат неща, които никога не са се случвали и получават прилични хонорари за тези измислици. Има хора, които през деня ратуват за голямото изкуство, а вечер пишат за жълтите вестници. Всъщност царящата навсякъде комерсиалност тласка към големи компромиси. Когато нямаш таланта на големия журналист, ти не знаеш как да направиш компромиса. Компромисът също се прави с майсторство и талант. За съжаление започвам да виждам и музиканти със сериозни имена, които свирят за долни телевизионни шоута.

Ти си един от малцината, които не свирят по митинги...

Да, някои от колегите с нетърпение очакват предизборните кампании, за да могат да припечелят. Като ги попиташ: „Защо свириш там?“, отговарят: „Имам семейство, деца.“ Обаче в България има хора, които имат много повече деца и не го правят. Човек, който свири или пее на митинг, би следвало да е съпричастен към дадена идея. Но някои са купени, за да създават имидж на дадена политическа група. Аз уважавам онези, които още отначало са се обособили като митингови изпълнители, защото просто имат определени политически пристрастия.

Ти имаш публика в целия свят. Защо остана да живееш в България?

Аз съм авантюрист. Мен ме интересуват събитията и промените, които мога да наблюдавам отблизо. Пътувал съм много и съм свирил по три месеца извън България и на третия месец започвам да сънувам картини от България, детството ми, баирите, горите, Музикалното училище...

И това толкова силно ме разтърсва, че гледам да се прибера.

Разбира се, в България не всичко е като в сънищата ни. Има много битови неуредици. Основният проблем на нашата държава е битовият проблем на всеки един от нас и на държавата като цяло. Ако нещо се оправи, друго започва да куца. Като че ли това е система на потискане на духовното. Защото ако нямаш битови проблеми, ти се развиваш духовно и не си много удобен на управляващите. По-лесно се управлява бездуховно население.

С други думи масата се управлява по-лесно с чалга. А ти лично чувстваш ли се свободен в България?

Аз достатъчно съм пътувал и съм се опознал, за да намирам свободните оазиси в България и да се движа там, където се чувствам свободен. Избягвам капаните, в които са попаднали доста мои колеги. Но те са попаднали в тях именно заради жажда за слава, за пари, за важност. В България имам възможността да отида там, където ще се заредя, да се срещна с хора, които ще ми дадат позитивна енергия, както и да не се срещам с тия, които не желая да видя. Просто мога да си позволя да правя това, което на мен ми се иска. Но всичко е плод на много труд и на цялостното ми поведение години наред. Хората знаят кой съм аз. Дали си едnodневка или името ти остава

за по-дълго – това зависи единствено от цялостната ти позиция.

Може ли да се каже, че ти си човек, който не прави компромиси?

Не, аз правя компромиси. Необходимо е обаче талант, за да направиш компромис. Компромисът трябва да се прави в името на голямото, а не от безсилие. Трябва да си много силен, за да можеш да правиш компромиси.

Какви компромиси правиш?

Правя компромиси в името на честността, на баланса, на голямото изкуство, в името на любовта и на здравето. Те са много...

Какво е компромисът според теб?

А какво е крайното? Това е да пуснеш атомна бомба в Япония.

Вярващ човек ли си и в какво вярваш?

Да, вярвам в Бог, който не може да бъде назован еднозначно и не може да бъде възприет еднозначно. Вярвам в човека. На мен ми харесва човекът и животът.

Имаш ли някакви политически пристрастия?

Народен музикант съм и харесвам моя народ с неговата палитра от политически пристрастия. Аз съм за добрите, не съм за лошите. Търся хуманнистите, които работят за човешкото благо и за мен няма значение как се наричат те.

Смяташ ли, че музиката е своеобразно бягство от действителността и спасение за определен кръг от хора?

Слава богу, че я има музиката. Тя ни дава отговор на много въпроси. В нея можеш да моделираш действителността, да я изфантазираш, да направиш по-красиво всичко. Музиката е трудоемка професия, свързана с много труд и репетиции. За да си добър и желан музикант, трябва да си с музиката повече от 12 часа в денонощието – няма значение дали физически или психически ще при-

състваш в музиката. Аз, например, съм постоянно в музиката. Но някой път се налага да вляза и в ежедневието. Този живот всеки си избира как да го живее. На мен ми е хубаво с музиката и с любимите ми хора.

Може ли да се каже, че музиката е своеобразен вид терапия?

Или може би наркоза? Музиката е всичко. Това е една божествена игра, която е дадена на човека

да се развива духовно. Благодарение на музиката той става по-добър. Колкото повече хора пеят и свирят, толкова по-малко злини ще извършват. Не е лошо и политиците да вземат уроци по музика – профилактично. Лошото е, че има установена норма на администратора в световен мащаб. Администраторът няма време за изкуство и култура. Само седи пред компютъра и играе електронни игри. Всеки, който му руши спокойствието, му е враг и той го отстранява.

Какво ще пожелаеш на читателите на списание „Българи“ и на българската общност в Чехия?

Искам да ги поздравя, че са намерили едно хубаво място за живеене, което е само на два часа път от България, и могат да построят едно духовно трасе, което да ни носи полъх оттук в България.

Мария Захариева

Теодосий Йорданов Спасов е виртуозен изпълнител на кавал, създател на свой собствен стил в музиката, представляващ коктейл от фолклор, джаз и класическа музика. Роден е на 4 март 1961 г. в Исперих. Завършил е Средно музикално училище „Филип Кутев“ в град Котел и Академията за музикално и танцово изкуство в Пловдив. Концертирал е в Европа, Средния изток, Австралия, Северна и Южна Америка. През 1994 г. Теодосий Спасов свири със софийския женски радиохоор, който е носител на наградата „Грами“ за албума „Мистерията на българските гласове“. Бил е артистичен директор на световно известния фолклорен ансамбъл „Филип Кутев“ в периода 1994–1999 г. През 1995 г. списание „Нюзуик“ го нарежда между най-талантливите музиканти от Източна Европа. В рубриката „Най-доброто от Изтока“ е отбелязано, че „Спасов създава нов музикален жанр“. Известният български джазмен Милчо Левиев го нарича „Кавалът на планетата“. Теодосий Спасов е носител е на Статуетката на Аполон Токсофорос, за дългогодишното му ярко присъствие в българския музикален живот и успехите му на световните сцени (2001). Обявен е за „Музикант на годината“ (1997) и (2002). Спечелва Наградата на Международната академия за изкуства в Париж (1996) и Специална награда от Детройт от Фестивала на флейтата, 1994 г. Теодосий Спасов има звезда в Алеята на славата пред кино „Арена Младост“ (2008). Най-известният ни кавалджия свири с именити български и чужди музиканти, между които Милчо Левиев, Йълдъз Ибрахимова, Симеон Щерев, Анатоли Вапиров, групата на индийския перкусионист Трилок Гурту, Раби-Абу Халил, Г. Велес, Д. Лийбман. В последните години пише музика за симфоничен оркестър и кавал. Има издадени над 20 компактдиска със солови изпълнения и с различни музикални формации.

Сурва, весела година

Нова година е празникът с най-много имена в българския език. Известен е като Васильовден, Василонден, Василица, Василия, Сурваки, Сурва, Сурува, Суроздру. Отличава се с богата празнична обредност и е свързан с важен повратен момент в природата – деня на зимното слънцестоене, което го прави подходящ за различни гадания и обреди. На първи януари именници са Васил, Василка, Веселин, Веселина, Весела, Васко. Обичаите, които се изпълняват на този ден са обредна трапеза, сурвакане, маскирани дружини и „ладуване“.

ВАСИЛЬОВДЕН

На 1 януари църквата чества големия християнски мислител, философ и писател св. Василий Велики (ок. 330–379), който успява да наложи принципите на ортодоксалното християнство в голяма част на източните територии на Римската империя. На Василий Велики принадлежи и идеята за активното милосърдие и активното добротворство като израз и реализация на Христовия закон на любовта и прошката. Съставената от него Василиева света литургия се изпълнява десет пъти през църковната година. След смъртта му църквата го канонизира за светец.

СУРВАКАНЕ

Това е най-характерният за Нова година обичай, известен в цяла България. Обичаят сурвакане е втората част от празника. Той започва на зазоряване в утринта на Васильовден. Сурвакарите са момчета до 10 – 12 годишна възраст. Те се събират на групички и обикалят къщите на близки и съседни, като започват от своя дом. Всяко от тях има торбичка и носи сурвачка. По смисъл сурвакането е пожелание и обредно осигуряване на здраве.

СУРВАКНИЦА

Наричана е още сурвачка, суровакница, василчарка и др. Нейната

украса, свързана често с основния за даден район поминък, е разнообразна – преплетени клонки, нанизани от пуканки, разнообразни вълнени конци, малки кравайчета. В Централна и Източна България сурвачката се украсява с плодове, зърна и хлебни изделия, докато в Западна България често се окачват и монети. Задължително е обаче дрянските клонки да се привържат, с което сурвачката добива формата на буквата „Ф“. Дрянската пръчка, оформена като сурвачка, има магическа сила само в един ден от годината, през другите дни тя е обикновена вършина!

СУРВАКАРСКА БЛАГОСЛОВИЯ

Тя е наричана от народа блаженка, слава, молитва, сорвакия. Представя вербална магия, чието действие подсилва осигуряването на здраве и изобилие във всичко. Често се сурвакат и домашните животни. Сутрин рано, или още в първите часове на празника, младите сур-

вакари посещават стопаните и чрез отмерени удари със сурвачката по техния гръб изричат благопожелания за здраве, берекет и късмет. Сурвакарите сурвакат всички с думите: „Сурва година, весела година, живо здраво догодина, догодина до амина“, след което получават от домакините кравайчета, плодове, орехи, сланина, дребни пари и малки подаръци.

ТРАДИЦИОННА ТРАПЕЗА

Вечерята срещу Нова Година е втората Кадена Вечеря след Бъдни вечер. Тя се отличава с блажни ястия. Обредната трапеза включва варена свинска глава, баница с късмети, в която се слагат дрянови клончета, ошав, жито, орехи, мед. Около огъня или трапезата се гадае за предстоящи сполуки през Новата година. След като най-възрастният в семейството прекади трапезата, вдига високо питата, разчупва я и дава на всеки по едно парче: по реда на възрастта им. Тя е с късмети от дрянови пъпки за имот и добруване, и разбира се – сребърна пара. Останалата част от баницата се пази „за Богородица“. Момите и ергените запазват първия залък от парчето си и го слагат под възглавницата си, като вярват, че който сънуват през нощта, за него ще е омъжат (оженят). Свинската глава е второто ястие тази вечер. След вечеря събират трохите от масата и ги хвърлят в огъня и наричат: „Хайде да се ражда: вино, жито, коприна, тютюн и пр.“

ПЪРВИ ЯНУАРИ – ДЕН ЗА ГАДАЕНЕ

Според народните вярвания ранната утрин на този ден е най-хубавото време за гадаене, защото отбелязва деня на зимното слънцестоене (на практика той настъпва седмица по-рано). През годината ще се случи всичко, което са показали бобът, конецът, пръстенът и всички останали

предмети за врачуване. Гадае се за предстоящите сполуки през Новата година. Това обикновено става пред огъня или край трапезата.

ОБИЧАИ И ПОВЕРИЯ

На новогодишната трапеза трябва да има много храна и напитки, за да бъде богата следващата година. Ако има сложена питка и сол, ще имате богата и щастлива година. Ако си облечете нова дреха, цялата ви година ще е щастлива и радостна. Ако в новогодишната нощ се веселите, през цялата година ще сте щастливи. Новата година трябва да се посреща с пълна чаша. В Новогодишната нощ

трябва да имате пари в джобовете си, за да ви посрещне Новата година с пари и да сте богати. Каквото ти се случи в първия ден от годината, такава ще е цялата година. В послед-

ния ден на старата година по светло изхвърлете боклука. Така разчиствате място за новото и хубавото през годината. В първия ден от Новата година не изхвърляйте боклука, за да не изхвърлите късмета си. През първия ден от Новата година не бива да се работи тежка работа, за да ви е леко през годината.

БАНИЦА С КЪСМЕТИ

Традицията повелява за Нова година всяко българско семейство да върти баница, в която са сложени късмети за всеки член от семейството плюс един, който е за Свети Василий, който се счита за покровител на дома. Навремето баницата с късмети се е правила за 14 януари, Васильовден по старому, но след смяната на календара тя се прави за 1 януари, т.е. на първия ден от Новата година.

КЪСМЕТИ ЗА ВАШАТА КОЛЕДНА ИЛИ НОВОГОДИШНА БАНИЦА

В уютна къща догодина, ще посрещнеш новата година!

Много щастие и пари,
всичко друго ще се нареди!

Утешителна награда: учение на теб се пада!

Ще те зарадва жест красив и мил –
ще се качиш на нов автомобил!

Стига ти тая награда – пара ти се пада!

Ще бъде Коледа красива, годината за теб – щастлива!

Внезапно, като гръм във ясен ден,
от любовта ще си сразен!

Малко юначе в къщата ще плаче!

Кариера чакай ти – ще летиш из висини!

Не хвърляй късмета си на боклука
и ще имаш голяяма сполука!

Сериозен курс ти предстои,
с игри и танци до зори!

Тук няма искаш и не щеш –
във службата ще порастеш!

За нова работа се стягай!
И от късмета си не бягай.

Щом клончето от дрян се падна, знай
– от здравето не ще избягаш, май!

Пътуване до тайнствена страна,
ще имаш през годината добра.

Метличка – като домакия,
ще шеташ цялата година!

Нови проекти и смели мечти,
залавяй се бързо, не чакай, не спи!

На сянка на чардака,
почивка теб те чака!

Изобилие от пари
като дъжд над теб ще завали!

Бебе плаче, куче лай
е, това си е домашен рай!

БАНИЦА С КЪСМЕТИ

Продукти: 1 чаена чаша вода, 3 супени лъжици олио, 1,5 супена лъжица ябълков оцет, 1 пакетче масло, 300 грама сирене, 100 грама твърда извара, 5–6 яйца, 1 супена лъжица кисело мляко, щипка сода за хляб, щипка сол

Приготовление:

Замесете тесто с водата, оцета, солта, олиото и 1 яйце. Тестото се меси докато започне да прави шупли. Остава се да постои поне 20 минути. След

това се разделя на питки, които се мажат с масло и разпределят три по три за разточване. От всяка тройка се разточва тънка кора, като краищата ѝ се обрязват преди да се сложи в тавата. От сиренето, изварата, 4 яйца, содата и киселото мляко се прави пълнката. Тавата се намазва обилно с разтопено масло и се поставя първата кора. Ръси се с масло и се слага първата кора. После се ръси се с пълнката. Когато се наредят половината от корите се слагат и късметите. Трябва да пресметне добре колко хора ще има на трапезата, за да не остане някой от тях без късметче. Късметчетата се наричат предварително (например дрянът за здраве, монетата за пари и т. н.) и се разпределят равномерно в тавата, след което нареждането на кори и пълнка продължава, докато баницата се завърши. Оставят се две – три лъжици от пълнката и към тях се добавя последното яйце. Разбърква се и се размазва върху най-горната кора. Поръсва се добре с останалото масло и се пече до розово.

ВИТА БАНИЦА С КЪСМЕТИ

Продукти – около 500 гр. брашно (обикновено отиват повече), две яйца, 2 с. л. олио, 1 ч. л. оцет, 1 ч. л. сол, малко вода, около 400 гр. краве сирене, по-твърдо, 200 гр. краве масло, дряннови клончета

Приготовление

Брашното се пресява в голям съд. В средата му се прави кладенче, където се поставя едното яйце, предварително разбито, оцетът, солта и 2 с. л.

олио. Замесва се меко тесто, като от време навреме се добавя малко хладка вода, но не повече от половин чаена чаша. След като е добре измесено, тестото се разделя на пет еднакви по размер топки. Всяка топка се разточва на тънка кора с диаметър около двадесетина сантиметра. В средата ѝ се слага чинийка, кората се намазва с разтопено краве масло и се нарязва на дванадесет равни части. „Листенцата“ на „маргаритата“ се нахлупват едно върху друго. От получената топка се разточва кора, която се намазва с краве масло, с част от второто яйце, което също е добре разбито и се наръсва с 1/5 от натрошеното сирене. Вътре се слагат късметите, листът се навива и се слага в тавата. С клечки отбелязваме местата на дрянновите клончета, за да не изядем после някое късметче. Пече се на 220 градуса около трийсет минути, след което се покрива с фолио и се пече още десетина минути. Фолиото се маха, за да се доизпече отгоре, вади се от фурната, наръсва се с вода и се покрива с кърпа да престои и омекне.

НА ЙОРДАНОВ ДЕН НЕБЕТО СЕ ОТВАРЯ

Йорданов ден се празнува на 6 януари. Именници са Йонко, Йонка, Йото, Йордан, Йорданка – по названието на палестинската река Йордан, Богмил (мил на Бога) и Богдан (даден от Бога). Данчо, Дана, Боян. Известен е още като Водици, Водокръщи, Богоявление, Мъжки водици. Това е празникът, с който завършват т. нар. Мръсни дни. В навечерието на Йордановден се приготвя последната, трета кадена вечеря. На трапезата се поставят само постни храни и недогорялата свещ от втората кадена вечер. Орехите от Нова година се разчупват и по тях се гадае за бъдещето. Обредната трапеза включва прясна пита, колачета, сарми с кисело зеле, пълнени чушки, зеле, фасул, орехи, вино.

С Йордановден е свързано познатото на всички българи вярване, че през нощта срещу празника „небето се отваря“ и който в този момент поиска нещо, то ще се изпълни.

НА ЙОРДАНОВДЕН СЕ ИЗВЪРШВАТ РЕДИЦА ОБРЕДИ С КРЪСТЕНА ВОДА

Типично е освещаването на водата. След службата в църквата свещеникът хвърля кръст във вода, а ергени го изваждат. Вярва се, че този, който е извадил кръста от водата, ще бъде здрав и щастлив. Той обикаля с кръста и всички го даряват. Има поверие, че ако хвърленият във водата кръст замръзне, годината ще бъде здрава и плодovitа. Там, където е хвърлен кръстът, болните се изкъпват (напръскват), за да оздравеят. Всеки измива лицето и ръцете си „за здраве“. Наименованието на празника в Югозападна България – Мъжки водици – идва от обичая на този ден да се изкъпват само младоженците (до 1 г. след сватбата) и момченцата до еднагодишна възраст. В този район се среща избирането на кум за цялото село до следващия Йордановден. Кумът спохожда къщите с котле светена вода, взета от църквата, и ръси. В Родопите през този ден пет-шест мъже къпят обредно пеленачетата, годеници, младоженци. Обредът се

нарича хаскане по възгласа „ха-а-с-с-а“, с който придружават повдигането до 3 пъти този, който ще бъде къпан. В някои краища по къщите обикалят моми-водичарки, които изпълняват песни за всеки член на семейството. По съдържание те са близки и с коледните, и с лазарските. От Йордановден започва изпращането на сгледници и периодът на сватбите до Великденските заговезни. В някои региони наричат празника още „Водокръщи“ или „Попова Коледа“. Свързан е с вярата в очистителната, целебна и магическа сила на водата.

НА ИВАНОВДЕН ПРОДЪЛЖАВА ОБРЕДНОТО КЪПАНЕ ЗА ЗДРАВЕ

Ивановден се празнува на 7 януари. Именници са Иван и Иванка. Името Иван е със старогръцки корен от „Йоанес“, което значи „Божя благодат“ или „Бог помага“. Важно място в празничната обредност е гостуването на именниците. Обредна трапеза включва варено жито, фасул, ошав, баница, кървавица, печена луканка, свински ребра със зеле.

На този ден православната църква чества деня на св. Йоан Кръстител, който кръщава Исус Христос в р. Йордан. Йоан познава и посочва Исус като пратеник на Бога. Наречен е Предтеча, защото предрича идването на Христос на земята. Обредното къпане за здраве на Йордановден продължава и на Ивановден. Навсякъде обредът е за младоженците, като действието се извършва от кума или девера. Този ден ергените къпят момите, окъпвани са младите мъже и именниците. Обредното къпане включва и разменянето на подаръци, както и гостувания и празнична трапеза. На Ивановден по традиция се къпят именниците (Иван, Иванка, Ивайло, Ваньо, Ваня), младоженците и децата за здраве..

НАРОДЪТ ВЯРВА, ЧЕ СВЕТИ ИВАН Е ПОКРОВИТЕЛ НА КУМСТВОТО И ПОБРАТИМСТВОТО

На този ден е традиционно гостуването у кумовете. Кумците носят кравай, месо, вино. Прави се обща трапеза. Хората смятат, че водата в тоя ден освен очистителна има и посветителна сила, тъй като денят е празник на кумството и побратимството. На Ивановден изтича срокът, през който ходят новогодишните маскирани дружини. В някои райони на страната коледарите отвеждат тържествено царя на чешмата и го окъпват. След това той устройва

угощение, на което присъстват и маскирани като мечка, невеста, арапи и пр. мъже. Накрая всички излизат на празнично хоро, с което приключва пълният цикъл на обичая Коледуване.

В много селища вечерта срещу Ивановден „като се освети водата“ правят побратимство или както го наричат още „ивановство“ и „Аратличество“. Това е обреден ритуал между двама или трима мъже с клетва, в която побратимите стъпват с бос крак в жива жар. За да са силни и да милеят един за друг. После заклинателят им дава да отпият едновременно от един съд по три глътки червено вино – символ на кръвта, която ги свързва навеки, и опасани тримата с един ален пояс, побратимите разломяват три обредни хляба, за да хранят и свържат завинаги в свещен съюз три рода в едно. После скрепяват новото родство с три строго последователни танца — чепня, изпълнявана от посестримите, чер пипер – игран от мъжете на трите рода, и нямско хоро – с участието на всички. Така тримата мъже сродяват родовете си и стават като братя, а съпругите им от този ден стават посестрими.

НА БАБИНДЕН НЕ СЕ ДОПУСКАТ МЪЖЕ

Празникът, посветен на бабите-акушерки, родилките и на здравето на децата, се празнува на 8 януари. Включва къпане на малките деца от бабата, което се съпровожда с благословии, намазване на децата с мед и масло, даряване на бабата с вълна и обредни кравайчета (обичаите имат магико-продуциращ смисъл за здраве); угощение на младите булки в дома на бабата.

На този ден жените стават рано, за да са ранобудни децата им и замесват пресни погачи. А невестите, родили през годината, очакват бабата в своя

дом. Участвуват всички млади жени, на които бабата е бабувала през годината. Носят хляб, баница, печена кокошка и вино. Поливат на бабата да се измие и я даряват на дясното рамо с риза, престилка, кърпа, чорапи. Празникът завършва с влечугане (къпане) на бабата. Жените откарват бабата на колесарка на реката или кладенеца, където става обредното изкъпване. Всички са накичени с върви с червени чушки и къдели вълна. На празника не се допускат мъже. По пътя до чешмата на срещнатите мъже се подхвърлят закачки. При водата окъпват бабата и я връщат на ръце в дома. Същинският празник започва едва по обяд, когато всички жени, нарамили пъстри бохчи, събрани на групи, с весел смях и песни влизат в дома на бабата. Преди гощавката бабата прекадява трапезата и благославя: „Тая година, които са родили, догодина да повторят, пълните да са изпразнят, празните да са напълнят. Амин!“ А жените загребват с длани от целебния дим към себе си, за да заченат идващата година и по-лесно рожба да добият. Бабата разчупва погачата и раздава на всяка къшей, по който гадаят какво дете ще добие -краищник за момче и средица за момиче. Следват много песни, закачки, игри и ритуално къпане на бабата. Мъжете в този ден благосклонно си траят, защото, дори само да погледат веселбата, рискуват да разгневят жените, а наказанието е пълни гащи с камъни.

АНТОНОВ ДЕН

Известен е още като Лелинден. Именници са Антон и Андон. На 17 януари православната църква почита паметта на преподобний Антоний Велики, роден ок. 260 г. В народния календар Антоновден се празнува за предпазване от болести. На този ден жените не предат, не плетат, не варят боб и леща, за да не разсърдят чумата, шарката и „синята пъпка“. Специално омесени за празника содени питки, намазани с петмез, се раздават на близки и съседни за здраве, а една се оставя на тавана „за белята, за лелята“, т. е. за чумата. В нар. представи двамата братя близнаци Андон и Атанас са

ковачи, които първи изобретяват ковашките клещи. Затова Антоновден и Атанасовден се честват като празници на ковачи, железари, ножари и налбанти.

АТАНАСОВ ДЕН

Именници са Атанас и Атанаска. Обредната трапеза включва пиле, пита с мед, свинско с бамя. Православната църква почита на този ден св. Атанасий Велики (293/298–373). Името „Атанас“ идва от старогръцкото „Атанасиос“, което означава „безсмъртен“. В народните вярвания св. Атанас е представен като властелин на снеговете и ледовете. Облечен с копринена риза, той отива в планината на своя бял кон и се провиква: „Иди си, зимо, идвай, лято!“ Затова и празникът е известен и като Среди зима. Атанасовден се почита, както и Антоновден, като патронен празник от ковачи, железари, ножари и налбанти, а заедно с това и като празник в чест на чумата и шарката. За омилостивяване на болестта се пекат питки, които се надупчат с вилица, за да не се „надупчат“ децата от шарка. Жените спазват същите забрани, които характеризират Антоновден. На Атанасовден се заколва черно пиле или кокошка, което се приготвя с ориз и се раздава на комшии и близки против болести. Перата се запазват, защото се вярва, че притежават лечебна сила. В някои райони на страната моми и ергени излизат на поляните, връзват люлки, люлеят се, пеят, играят хора.

По материали от печата – Румяна Кирилова

Патриарх Кирил Български и църковната реформа

По коледните празници често си задаваме въпроса защо българите празнуват Коледа на 25 декември, а някои други православни народи честват този празник на 7 януари. Малцина знаят, че това се дължи на реформата в църквата, осъществена от патриарх Кирил Български. В България григорианският календар е въведен през 1916 г. Тогава след 31 март веднага следва 14 април. Българската православна църква обаче запазва Юлианския календар чак до 20 декември 1968 г., когато приема новоюлианския календар, а стария юлиански календар продължават да използват Руската, Сръбската, Йерусалимската и Грузинската църква.

55 ГОДИНИ ОТ ПРОВЪЗГЛАСЯВАНЕ НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА ЗА ПАТРИАРШИЯ

На 8 май 1953 г. в София тържествено е открит Третият църковно-народен събор. На 9 май съборът приема с някои малки промени устава на БПЦ, а на 10 май 1953 г. официално е провъзгласена Българската православна църква за патриаршия, а за патриарх е избран с вишегласие Пловдивският митрополит Кирил. През пролетта на 1962 г. българска църковна делегация начело с патриарх Кирил посещава Цариградската вселенска патриаршия, източните патриаршии Йерусалимска, Антиохийска и Александрийска, Гръцката православна църква, включително и Света гора – Атон. Тогава възобновената Българска патриаршия официално е призната от предстоятелите на Йерусалимската патриаршия и на Гръцката църква.

КАЛЕНДАРНАТА РЕФОРМА В БЪЛГАРИЯ

Светият синод на БПЦ начело с патриарх Кирил решава на 22 декември 1967 г. да възприеме новия календар, считано от 20 декември 1968 г., т. е. в навечерието на Коледа по новия стил. На 21.VII.1968 г. излиза специално „Послание до клира и всички чедра на Българската православна църква“, в което се обявява календарната реформа като факт, вече станал по „общо желание на клира и миряните“ или по „общо желание на вярващия народ“. Календарчето за 1969 г. излиза с „указание за църковно празнуване дните в края на месец декември 1968 г. във връзка с въвеждане на новия календар“. От него личи че дните от Месецо̀лова между 6.XII ст.ст./19.XII н.ст. и 20.XII ст.ст./2.I н.ст. са „изчезнали“, а след денят Никулден (ст. ст.) веднага следва предпразненство на Рождество Христово и св. Игнатий Богоносец, т. е. са прескочени 13 дни и Рождественският пост е съкратен. Някои синодални архиереи възразявали през време на заседанията, като са изтъквали, че тази реформа е нередна. Патриарх Кирил отговорил, че е пита-

на Руската църква и е взето нейното съгласие. Факт е, че съгласие е дал само Ленинградският митрополит Никодим, както и българските държавни и партийни власти. Възприемането на новия календар не среща масова и организирана съпротива, но недоволни имало както в България, така и в Русия. Руското православие и до ден днешен признава само юлианския календар. БПЦ мотивирова смяната на стария с новия стил с необходимостта от синхронизиране на църковния и гражданския календар и с факта, че новият календар е по-точен от астрономическа гледна точка. Посочва се, че всички православни църкви с изключение на Руската, Сръбската и нашата са приели този календар. Така БПЦ заменя юлианския с т. нар. новоюлиански (наричан също ревизиран юлиански, изправен или новоправославен) календар и оттогава българите празнуват Рождество с по-голямата част от християнския свят.

(Г.Б.)

Кирил (Константин Марков Константинов) е духовник, историк и обществен деятел, пловдивски митрополит, пръв патриарх на Българската православна църква, след възстановяването на патриаршеския ѝ статут в 1953 г. Роден е на 3 януари (стар стил) 1901 г. Родителите му са от албански произход и албанското му име е Коста Пачу. От 1914 г. до 1918 г. учи в Софийската семинария, а след това следва богословие в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, в Белград и в Загреб и го завършва в Черновци (дн. в Украйна). Патриарх Кирил защитава докторат в 1927 г. и получава степен „доктор по богословие“. През 1928–1930 г. специализира философия в Берлин. Приема монашество още като студент. През 1936 г. е въздигнат за Стобийски епископ, а през 1938 г. е избран за главен секретар на Светия синод и ръкоположен за пловдивски митрополит. През 1938 г. оглавява с екзарх Стефан и митр. Неофит Видински българската интелигенция в протести и акции против депортирането на българските евреи в хитлеристка Германия. През 1943 г. дръзва да се опълчи на властите, за да спаси подготвените за депортиране в лагерите на смъртта пловдивски евреи. Митрополит Кирил поема събраните за депортиране евреи под своя закрила и заявява, че ако ги натоварят във вагоните, той ще легне пред влака. От 1950 г. членува в Световния съвет на мира. На 10 май 1953 г. оглавява възстановената Българска патриаршия, след като е избран на църковно-народен събор за патриарх и софийски митрополит. От 1970 г. академик, „Доктор хонорис кауза“ на Софийската, Московската и Санкт Петербургската духовни академии. Умира на 7 март 1971 г. година и е погребан в Бачковския манастир „Успение Богородично“. През 2002 г. е провъзгласен от благодарните евреи за Праведник на света в Йерусалим (заедно с екзарх Стефан I) заради дейното му участие в спасяването на българските евреи от нацистите.

150-годишнината от рождението на **Марко Тотев**

Най-известният кутсузлия на България е имал

забележителен живот

МАРКОТОТЕВЕЦ ЛИ Е МАРКО ТОТЕВ?

Българинът казва „голям маркото-товец съм“ много често като за-клинение срещу уроки и лош късмет. За повечето българи името на Марко Тотев е станало нарицателно за несполука. Марко Тотев има славата на непрокопсан, неудачник, несретник, кутсузлия и зевзек. Професионалната му кариера обаче е блестяща – известният търновски адвокат няма нито едно загубено дело. Станал толкова известен адвокат, че бил поканен от представители на международната параходна компания „Холанд Америка“ да защитава интересите ѝ в България. Парите за него не били цел, а средство. Той обичал да казва: „Като изляза от къщи, и парите сами тръгват след мене“. Известен е изразът: „Аз на Марко Тотев само файтоните не мога да платя“, защото в единия файтон пътувал той, а в другия – бастунът и шапката му“. Всъщност Марко Тотев сам създава легендата за себе си като за неудачника, когото животът не може да смути с нищо, тъй като друго освен лош късмет не може и да очаква. Влизайки винаги в ролята на кутсузлия, той „извисява“ другите и ги поставя в ролята на преуспяващи.

ПЪРВИЯТ АДВОКАТ НА ВЕЛИКО ТЪРНОВО

Марко Тотев е роден във Велико Търново през 1858 година. Дядо му Петко е бил търговец на ориз от Трявна. Синът Тотю се преселил в Търново и се оженил за Кръстина. Марко станал един от първите ни

адвокати. Запазен е адвокатският регистър от 1895 година, в който под номер 1 е вписано неговото име. Бил шеф на канцеларията на руския губернатор в Търново по време на освобождението от турско робство. По-късно Марко Тотев станал съдия в Търново и инспектор в новоосновеното министерство на правосъдието в София. През 1884 година Марко Тотев се оженил за Поликсения Кабакчиева. Кръстник им бил Васил Друмев. Марко Тотев бил стамболовист. Той кандидатствал за Четвъртото народно събрание, станал депутат и получил два ордена за вярна служба. След като се върнал в Търново през 1893 г., бил председател на Окръжния съвет. Като депутат Марко Тотев станал председател на търновското читалище „Надежда“, където разрешил да се играе хазарт срещу такса. Така читалището събирало пари, за да купува книги. Лично уреждал оперни спектакли за гражданството с гастролъори от Италия и сам пеел възрожденски песни. Известно време работил като мирови съдия в горнооряховското село Паскалевец. През 1900 г. бил окръжен управител на Бургас. После отворил адвокатски кантори в Търново и София. Марко Тотев знаел турски, сам изучил френски и твърде добре се справял с френската правна литература. Славил се с пословичната си честност и добронамереност. Защищавал е няколко големи дела във Върховния касационен съд, последната съдебна инстанция. Негова жалба, внесена навремето в касационния съд, била давана за пример на студентите в Юридическия факултет от професорите в Софийския университет. Разбрали за широкото му сърце, при него тръгнали бедняци от села, паланки и балкански колиби. Марко Тотев имал три известни дела, заради които селяните му се отблагодарили с хиляди декари общинска земя в селата Розовец, Пловдивско, и Долно Чочовене, Сливенско. В то-

гавашните села Рахмандаре и Драгойново събрали пари за хонорар не достигнали и селяните решили да кръстят главната улица на негово име.

„НА МАРКО ТОТЕВ ВСЕ ТЪЙ ЩЕ СЕ СЛУЧИ!“

Слабостта на Марко Тотев бил покерът. Той играл любимата си игра в прочутото търновско кафене „Дарданели“. Само веднъж съдбата му се усмихнала – паднал му се „кент флош роял“. Точно тогава покрай кафенето преминала траурна процесия, картоиграчите излезли да отдадат последна почит на починалия и играта се развалила. А Марко Тотев, здраво стиснал своя „кент флош роял“, тъжно отронил знаменитата фраза, „На Марко Тотев все тъй ще се случи!“ Съдбата на несретник не го оставила дори и след смъртта му на 26 юли 1936 г. По погрешка в гроба му настанили съпругата на известен професор. Роднините на Марко Тотев водели безкрайни дела, но в крайна сметка правдата възтържествувала. Като произнасял присъдата, съдията казал: „Ех, бай Марко, бай Марко, то на тебе все така ще ти се случи!“

(Р. К.)

Марко Тотев е български общественик, роден през 1858 г. във Велико Търново. Той бил адвокат, депутат, окръжен управител. Бил е началник на канцеларията на руския губернатор в Търново, съдия, инспектор към Министерство на правосъдието, окръжен управител на град Бургас, депутат в Четвъртото народно събрание, блестящ адвокат по граждански дела. През 1913 г. се премества в София, където и до днес живеят негови потомци. Въпреки забележителния му живот, в българския език името му е станало нарицателно за лош късмет и несполука.

70 години от смъртта на Александър Малинов

Александър Павлов Малинов 3. 5. 1867 – 20. 3. 1938

Александър Малинов е един от най-големите български политици, лидер на Демократическата партия. Той е министър-председател на България в 30-ото (1908–1910), 31-вото (1910–1911), 36-ото (1918), 37-ото (1918) и 46-ото (1931) правителство. Малинов е народен представител в XI, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXI, XXII и XXIII Обикновено Народно събрание и в V Велико Народно събрание (1911). Той е председател на XXIII Обикновено Народно събрание (1931–1934). Той е премиер, когато Княжество България е обявено за независимо царство, когато абдикира цар Фердинанд и когато на престола се възкачва цар Борис III.

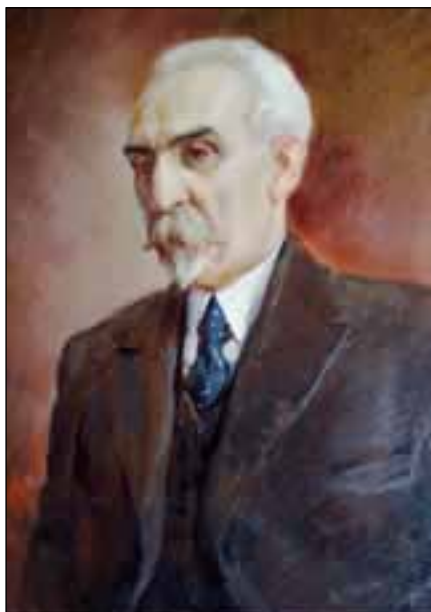
БИОГРАФИЯ

Александър Малинов е роден в с. Пандъкли, Бесарабия (днешна Украйна) в семейството на български преселници. Завършва право в Киев през 1891. След идването си в България е съдия, прокурор и адвокат в Пловдив. Той е защитник на Петко Каравелов в шумния процес за убийството на министъра Христо Белчев (1891). Активен деец на Демократическата партия от средата на 90-те години на XIX век, той става неин водач след смъртта на Петко Каравелов през 1903. Самият Каравелов го посочва за свой заместник – „защото е способен, интелигентен, образован и честен“. Малинов поема защитата на земеделския водач Александър Стамболийски, попаднал в затвора след прословутата сцена с цар Фердинанд, в която го заплашва, че неговата политика в навечерието на Първата световна война ще му коства трона. По-късно Стамболийски проявява към Малинов черна неблагодарност и през 1922 г. го хвърля в затвора без съд и присъда (заедно с още 12 министри). Оттам излиза през 1923 г.

Малинов е начело на правителството на Демократическата партия (1908–1911), при което е обявена независимостта на България (22 септември 1908) и са направени измененията в Търновската конституция от 1911.

След избухването на Първата световна война Малинов настоява България да участва на страната

на Антантата, но когато през юли 1918 г. наследява кабинета на д-р В. Радославов, поддържа водената до тогава политика на съюз с Централните сили. В края на Първата световна война Александър Малинов оглавява две коалиционни правителства (1918), които сключват Солунското примирие и потушават Войнишкото въстание. При образуването на Конституционния блок (1922) играе ръководна роля в него и участва в акцията на блока в Търновските събития против правителството на Александър Стамболийски, след което е арестуван и изпратен в затвора в гр. Шумен. През март 1923 г. е подведен под отговорност от Третия държавен съд. След Деветоюнския преврат е освободен и се включва в новосъздадения Демократически сговор през август 1923 г., но през

1924 г. напуска и преминава в опозиция.

Като водач на Демократическата партия Александър Малинов е сред инициаторите за създаването на коалицията Народен блок, която печели изборите през 1931. Той е за кратко министър-председател, но се оттегля и става председател на парламента. В това качество става кръстник на княгиня Мария Луиза. След преврата от 19 май 1934 г. продължава да отстоява демократически ценности в условията на авторитарен режим. Умира на трибуната на предизборно събрание в София като опозиционен кандидат за изборите за XXIV ОНС.

СЕМЕЙСТВО

Александър Малинов е женен за рускинята с холандски произход – Юлия Малинова, която разгръща широка благотворителна дейност, открива дом „Юлия Малинова“ и заедно с Екатерина Каравелова страстно защитава правата на българските жени. Александър Малинов има пет деца – три дъщери и двама сина, над които сякаш тегне зла орис. Най-голямата – Ана, се жени за белгийски дипломат. Двамата живеят в Белгия и нямат деца. По-малката – Вера, пътува доста по света заедно със съпруга си англичанин, който е представител на марката автомобили „Студебейкър“. Имат двама сина. Във Втората световна война те участват като летци в състава на британската армия. Ричард и Александър изчез-

ват безследно над африканските пясъци. Едва след 40 години по-малкият – Александър, открива роднините си в Белгия и разказва потресаваща история. Ричард наистина загинал във войната, а Александър попаднал в плен. След това митарства в Аржентина, после се прехвърля в САЩ, където се жени за американка. Третата дъщеря – Маня Фанта, след установяването на просъветско управление в страната като чужда поданичка успява да замине в Швейцария, а после в Белгия. В България остава синът ѝ Александър, тогава 21-годишен. Без съд и присъда той е интерниран заедно със съпругата си Поли и живеят 13 години в Своге. Принуден е да работи какво ли не. С майка си Маня се срещат след 32 години разлъка и отново се събират, когато тя се завръща да живее в България. Другите двама сина на Малинов не са били женени и нямат деца.

ЖИВОТ В ДАТИ

Александър Малинов е роден през 1867 г. в гр. Пандъкли, Бесарабия. Завършва гимназия в Болград и право в Киев. Идва в България и се установява в София. Първоначално работи като съдия, прокурор и адвокат. Включва се в обществено-политическия живот на страната и става съмишленик на Демократическата партия.

Януари 1901 г. избран за първи път за народен представител в XI ОНС.

Януари 1903 г. е временен ръководител на партията. След смъртта на Петко Каравелов, Ал. Малинов става постоянен председател на партията. Май 1903 г. княз Фердинанд предизвиква оставката на д-р Даневия кабинет и го поканва той да състави новото правителство. Ал. Малинов отказва направеното му предложение и съсредоточва силите си за организационното укрепване на партията.

1907–1908 г. Ал. Малинов представя партията си в т. нар. Патриотичен блок, който се бори против управлението на второто стамболово правителство.

Януари 1908 г. княз Фердинанд възлага на Ал. Малинов да формира нов кабинет след падането на второто стамболово правителство. Той съставя самостоятелен кабинет.

Януари 1908 – Септември 1910 г. възглавява Министерството на обществените сгради, пътищата и съобщенията
Септември 1910 – март 1911 г. – работи в Министерството на външните работи.

Взема дейно участие в подготовката и обявяването на независимостта на България и промените на Търновската конституция, гласувани в V ВНС (лятото на 1911 г.).

Юли 1913 г. след падането на коалиционното правителство на д-р Ст. Данев е поканен да състави следващия кабинет, но не успява.

1913 – 1915 г. възстановява организационния живот на Демокра-

тическата партия, прекъснат след избухването на Балканската война. Лятото на 1914 г. започва Първата световна война. Ал. Малинов одобрява първоначално декларирания неутралитет от правителството на д-р В. Радославов. Ал. Малинов е против заставането на България на страната на Централните сили, а желае да се намеси на страната на Съглашението.

1916–1917 г. включва се в създадения Граждански опозиционен блок против правителството на д-р В. Радославов.

Лятото на 1918 г. пада правителството на д-р В. Радославов и е поканен да образува следващия кабинет. Този път Ал. Малинов поканва водачите на останалите опозиционни партии, участващи в блока, но те отказват, с изключение на радикалдемократите. В създаденото правителство заема поста на министър на външните работи.

Край на Ноември 1918 г. Малинов подава оставка на своя кабинет, но партията продължава да участва с двама свои представители в правителството на Т. Теодоров (ноември 1918 – май 1919 г.).

Времето след войната той използва за възстановяване и укрепване на своята партия. Ал. Малинов е против коалирането с други партии. Обявява се против коалиционното и самостоятелно управление на БЗНС. Пролетта на 1922 г. той се съгласява на съвместни действия с ОНПП и РДП против правителството на БЗНС.

Септември 1922 г. на път за планирания в Търново събор на Конституционната партия против управлението на БЗНС е малтретиран от привърженици на БЗНС.

Септември 1922 – юли 1923 г. прекарва в затвора. Принуден е от правителството на Ал. Цанков да даде съгласието си за влизане на Демократическата партия в новата политическа групировка.

Април 1924 г. възстановява отново своята партия. През целия период на управление на сговористите е в легална опозиция.

Във връзка с парламентарните избори за XXIII ОНС застава начело на предизборната коалиция Народен блок. След като спечелва изборите, той е натоварен да състави новия кабинет. Ал. Малинов става министър председател и министър на външните работи.

Октомври 1931 г. подава оставка от тези постове по „здравословни“ причини. Запазва лидерството си в ДП и е избран за председател на XXIII ОНС.

Не одобрява извършения на 19 май 1934 г. преврат. Минава в лагера на легалната опозиция.

1938 г. умира.

(М.П.)

Димитър Киров

На 23.10.2008 г. България загуби един от най-големите си художници – Димитър Киров. Той е един от групата художници (Георги Божилов, Димитър Киров, Йоан Левиев, Енчо Пиронков, Христо Стефанов), олицетворяващи т. нар. пловдивска школа в българското изобразително изкуство от 60-те години на ХХ век – считани по времето на социализма за проводници на западното упадъчно изкуство.

В артистичната визитка, която художникът сам си съчинява, пише: гражданин на България: циник – естет, опозиционер – като всеки приличен интелектуалец, пушач на лула и пури – закоравял. И още – ценител на женската красота и на всяка друга, старец с младежки дух и все по-младежко изкуство, почетен гражданин на десетина града, обожаван и ненавиждан, като всеки пророк в собственото си село България. Гражданин на света: франкофон, кавалер на почетния легион на Франция, почитан в Токио, Сенегал, Истанбул, Атина, Москва, Ереван, Рим, Париж. Любимец в заведенията от Монмартър и другаде по света, скитник – по неутъпканите за българско изкуство творчески пътища на Европа, Азия, Африка. Влюбен – в Стария град на Пловдив, в своите картини и в своята муза – Русалия. Медалист – с български, френски и папски отличия.

„Аз живея в град с 8-хилядна история, в центъра на античен акропол, казва Ди Кирио за Пловдив – около мен няма сиви парижки стени, а цветни силуети на разкошни къщи, потънали в зеленина и тишина. Биоенергията на пластове култури минава под краката ми и ме зарежда – има ли по-добри от тия условия?“. Картините на Ди Кирио се намират по

световни галерии и частни сбирки в цяла Европа. Димитър Киров, наречен Ди Кирио, е роден на 20 май 1935 г. в Истанбул – Турция. Завършва през 1959 г. Академията за изящни изкуства в София, при професор Г. Богданов. Живее и твори в Пловдив. Работи в областта на кавалетната живопис и монументалното изкуство. Автор е на голям брой декоративно-монументални творби – металопластика

и стъклогравюри в пловдивския Дом на младоженците (1962), мозаично пано „Хермес в хотел „Марица“ (1966), стенописно пано „Из културната история на Пловдив в бившия Партиен дом, и декоративно оформление на лятната градина в ресторант „България“ (1969).

Рисува портрети на известни пловдивски интелектуалци – Златьо Бояджиев, Георги Божилов, Кольо Витковски, професор Иван Спасов и др. Изявява се в балетното и театралното художествено оформление – хореографската драма „Нестинарка“ (1967) от М. Големинов, драматизацията „Ръченица за окарина и бас“ (1975) по Й. Радичков и др. Има над 30 изложби в България и в чужбина. Негови картини притежават много галерии, музеи и частни колекции в България, Армения, Белгия, Венецуела, Германия, Грузия, Гърция, Дания, Испания, Канада, Кипър, Мексико, Русия, Турция, Франция, Холандия, Чехия, Швейцария, Швеция, Япония. Носител е на престижни държавни и художнически отличия.

Награди: 1967 – Наградата на град София, 1967 – Голямата награда на град Пловдив, 1970 – I награда за фреското в Концертна зала в Пловдив, 1981 – I награда на името на на

Владимир Димитров – Майстора, за цикъла картини Реквием за Самуиловите воители, 1982 – I награда за живопис на Фондацията за спорт (БСФС), 1983 – Голямата награда Захари Зограф, 1986 – Голямата награда Златю Бояджиев, 1987 – Наградата на град Плевен. Почетен член на групата на японските художници Ника-Кай.

(Г.Б.)

In memoriam

Константин Павлов

**ЧОВЕК ТРЯБВА ДА ПОЛУДЕЕ
МЪНИЧКО, ЗА ДА НЕ ПОЛУДЕЕ
СЪВСЕМ**

В края на септември България се прости с един от най-достоините българи, с големия поет и сценарист Константин Павлов. Константин Павлов е не само един от най-големите български поети през втората половина на ХХ, но и едно от най-уникалните и самобитни явления в родната ни поезия. Като повечето големи творци, той е емигрант в собствената си страна. Още през 60-те години на миналия век, веднага след излизането на първите му стихосбирки „Стихове“ и „Сатири“, Павлов е обявен за враг на народа. Поезията му е забранена, книгите му не се издават повече от 12 години, стиховете му са определяни като патологични и черногледни, а поетът е обявен за шизофреник. През 1961-ва година един критик по съветска литература му казва: „Ние тебе за 24 часа можем да те ликвидираме, но не искаме да даваме храна за шум на Запада...“ За управляващите Павлов е опасен за четящите, тъй като поезията му със своя сатиричния патос заклеймява социалистическата действи-

телност, призовава към непокорство и свобода на духа, опълчва се срещу социалния фалш. Тя е лаконична, парадоксална и силна. Затова Константин Павлов е преследван, уволняван и изолиран, а поезията му е била обречена на забвение от бившата социалистическа върхушка. Повече от десетилетие стиховете му се разпространяват като апокрифна литература. Или както както казва поетът, известен като големият мълчаливец на българската поезия „повече от три десетилетия / бях в утробата на Кита“. Едва през 1975 г. Константин Павлов получава разрешение за работа в „Българска кинематография“, където първоначално оправя бездарни сценарии на някои от колегите си. През 1982 г. по настояване на Любомир Левчев е приет в Съюза на българските писатели и то в секция „Драматургия“, защото не му е разрешено да бъде поет. И тъй като според устава на Съюза по случай 50 годишнината си юбилей всеки негов член има право да издаде избрани творби, през 1983 г. излизат „Стари неща“ със стихове от първите му две книги, както и сценарии. Годините на пълна изолация не го пречупват. Константин Павлов не се колебава да върне членската си карта и напуска СБП по време на гладната стачка на Петър Манолов, чиито непубликувани ръкописи са иззети от политическата полиция. Чак през 1989 г. след дълго прекъсване излизат негови стихотворения и във в. „Литературен форум“. Константин Павлов е нестандартен и оригинален творец, който оказва силно влияние върху модерната българска култура. Оригинаността му намира високо признание в чужбина още от края на 60-те години. Тогава Анна Ахматова искрено възкликва: „Константин Павлов е най-големият български поет, когото някога съм чела!“

ДРУГИТЕ ЗА НЕГО:

„Всеки е досегаем за смъртта и много малко са хората, които са досегаеми за безсмъртието. Константин Павлов е един от тях“. (Людмил Стойков-режисьор).

Бих определил Константин Павлов като последния просветител – скептичен просветител; човек, чийто опит стига обертоните на мистическото, без да води до суеверие, и човек, който подлага настоящето на радикална критика, без да напуска териториите на духа. Няма друг, който да е стоял с такава житейска и творческа твърдост в защита на свободната мисъл, творческото въображение и автономията на изкуството в България от 60-те и насетне (Ани Илков – литературен критик, поет).

Наричат Павлов „един от най-даровитите интелектуалци, отказал да робува на комунистически режим, властвал в страната до 1989 година. Павлов успява да завоюва популярност въпреки тоталитарната цензура, забранявала публикуването му за период от цели 10 години, заради което творбите му са били разпространявани и четени нелегално“. (в. „Вашингтон поуст“).

„Коста не стана масово чудо като други песнопойчовци, защото неговото чудо не може да бъде масово, неговото чудо носи в душата си звезда на вълшебник, а не теглилки на търговец. Чудото му най-сполучливо е определил поетът и драматург Иван Радоев, царство му небесно. Той казва: „Константин Павлов е натоварен от природата да бъде допълнителност към нея!“ (Румен Леонидов – литературен критик и писател).

(Р.К.)

Събуждам се.

И:

ужас:

установявам, че съм жив.

За кой ли път...

И докога?

Омръзна ми!

Лъщи пореден ден –

като подарък-наказание.

А некролозите около мен се размножават:

снимка н стих, снимка и стих...

(Стих! Стих! Стих!)

Все другите! Все другите!...

А Коста (сиреч аз) –

не го печатат. Не го печатат...

А съблазнителна е перспективата-надежда:

„Нашият скъп... От вечно скърбящите.“

Защо скърбящите се смятат вечни?

Умира вечния скърбящ

и със смъртта си ражда нов скърбящ:

„От вечно...“

Нещастни мои, тъжни и добронамерени

Все пак поетът е красив безсрамник:

когато къса дрехите си,

(псувайки),

когато ви се разсъбличва,

(псувайки),

не предизвиква лоши помисли (освен у покварените).

И нека се окаже, че сте прави,

и нека се окаже, че е изрод

душата-тяло разсъблечена;

красиво е само по себе си

безсрамното му разсъбличане;

утеха е:

за изродите с хубави сърца

и назидание

за съвършените мръсници.

Ох,

ето свечерява се отново,

и ще заспя с измамата,

че моята душа е чиста.

Когато дойде утрешният ден,

аз завеждавам като клетва:

не ми къпете тялото!

Из „Безкрайна поема“

ЕЛЕГИЧЕН ОПТИМИЗЪМ

Дявол да го вземе,

цяла вечност

съм запънат на ръба на пропастта.

Ще се вкоренят краката ми в скалата.

И ще заприличам на ония

криви, жилави и грозни храсти,

дето никнат даже там,

където кози крак не смее да пристъпи.

Но от тоя миг нататък

неудобството ще се превърне в качество.

В причудливи краски ще разцъфвам.

Непознати плодове ще раждам.

(Всеки плод с различен вкус и форма.)

Някои ще предполагат, че са сладки,

други ще твърдят, че са отровни.

Ах, посредствени художници ще ме рисуват,

фотографки ще ме снимат

контр-жур.

НЕБРЕЖНИЯТ АНГЕЛ

На Георги Борисов

Хеопсови пирамиди.

Китайски стобори.

Вавилонски строежи.

Световни войни.

(Кръв.

Скелети.

Гримаси.

Вой.)

Потно безсмъртие!

Кървава слава!

Светци канибали!

Озъбени идоли!

А Небрежният ангел?

Минал.

Драснал с копито.

И оставил вовеки следа.

Константин Павлов е български поет и киносценарист.

Роден е на 2 април 1933 г. в бившето село Витошко, Пернишко (днес територията му е част от дъното на язовир „Студена“). Завършва гимназия през 1952 г. Следва право в СУ „Св. Климент Охридски“. Редактор в Радио София (1957–1959), в издателство „Български писател“ (1961–1962; 1964–1965), вестник „Литературен форум“ (1963) и „Мултифилм“ (1965–1966). От 1966 до 1975 г. му е забранено да работи и публикува. През 1975 г. получава разрешение за работа в „Българска кинематография“. През същата година е приет за член на Съюза на българските филмови дейци, а през 1980 г. е избран за член на Съюза на българските писатели. През 1983 г. по повод 50-годишнината от рождението му е издадена книга със заглавие „Стари неща“, включваща стихове от първите му две книги. През 1989 г. за първи път след дълго прекъсване печата стихотворения във вестник „Литературен форум“. Напуска СБП на 3 февруари 1989 г. Никога не е членувал в други организации или партии.

Стиховете на К. Павлов са преведени на френски, английски, испански, немски, полски, руски, сърбохърватски, унгарски и други езици. По негови сценарии са създадени едни от най-известните експериментални български филми. Носител е на националната награда за поезия „Никола Фурнаджиев“ за принос в българската поезия (2000), Националната литературна награда „Христо Г. Данов“ (2005) за принос към българската поезия и драматургия и към развитието на гражданското общество у нас, и на Националната награда за поезия „Иван Николов“. Павлов е автор на сценарии за анимационни и научнопопулярни филми. Написал е сценариите на игралните филми: „Масово чудо“, „Чуйте петела“, „Спомен за близначката“, „Илюзия“ и други. Константин Павлов е автор на стихосбирките: „Сатири“ (1960), „Стихове“ (1965), „Стари неща“ (1983), „Появяване“ (1989), „Агонио сладка“ (1991), „Убийството на спящия човек“ (1992), „Елегичен оптимизъм“ (1993). Носител е на първа награда от фестивала в Карлови Вари за филма „Илюзия“ през 1980 г.

Първа българска кулинарна надпревара – Прага 2008

Скъпи читатели, в настоящия брой на списание „Българи“ публикуваме рецепти, наградени на Първата българска кулинарна надпревара – Прага 2008 в категорията „Основни ястия“

ПЪРВА НАГРАДА – ГЮВЕЧ **Милко Петров**

Продукти: 500 грама свинско или говеждо месо, лук, картофи, бамя, тиквички, домати, чушки, черен пипер на зърна, дафинов лист, магданоз, олио.

Начин на приготвяне: Лукът се нарязва на ситно и се задушва леко в мазнината, прибавят се месото,

300 грама лук, 200 грама печурки, 200 грама печена капия.

Заливка: 50 грама доматино пюре, 50 грама бяло вино и 50 грама топла вода.

Начин на приготвяне: Нарязаното на кубчета филе се запържва, след което се прибавя нарязания на кубчета лук, нарязаните на четвъртинки гъби и печената капия. Нарезда се в глинено гърне или

ШИШ „ФАНТАЗИЯ“ **Емилия Карлович**

1. Продукти: 1 кг. свинско месо (врат), 2–3 шунков салам, няколко големи гъби, 4–5 големи глави лук, 2 тиквички, сол, кимшон, чубрица или други подправки за месо на вкус.

Приготвяне: На голяма тава се нареждат начуканото месо, нарязано на парчета, поръсва

нарязано на парчета, останалите продукти, сол и малко вода. Сместа се изсипва в тавичка и се пече на фурна до омекване.

ВТОРА НАГРАДА – ПИЛЕШКА **КАВЪРМА** **Ваня Заякова**

Продукти: 500 грама пилешко филе,

в огнеупорен съд – един ред лук, след това филе, гъби и печена капия. Наръсва се с черен и червен пипер, мерудия или чубрица. Нарездането продължава до изчерпване на продуктите. Накрая се залива с 50 грама доматино пюре, 50 грама бяло вино и 50 грама топла вода.

Украсява се с домати.

се с подправките, намазва се с олио и се полива с вода и се слага във фурната. Когато е наполовина опечено, се слагат гъбите, нарязани на едро, а покъсно и главите лук, нарязани на четри, шунковият салам и тиквичките, нарязани на колелца. След като всичко се изпече, се нанизва на шишове.

2. Продукти: едно пиле, ориз, 1 глава лук, 1 морков, чубрица, сол.

Приготовление:

Лукът и морковът се нарязват наситно и се запържват. С тях се пълни пилето, което после се затваря с помощта на клечки за зъби и се запича.

3. Гарнитур:

Продукти: 8 твърдо сварени яйца се разрязват на половина. Жълтъците се изваждат и се разбъркват с две лъжици горчица и 3–4 лъжици кисела сметана, посоляват се. Белтъците де напълват със сместа и се украсяват със стръкчета магданоз.

4. Домашна лютеница

5. Картофена салата от сварени картофи, лук, сол, оцет, зехтин.

6. Гарнитура от боб – бобът се сварява със соли джоджен в тенджерата под налягане – 25–30 мин. Подправка се със сол, оцет, зехтин и нарязан на дребно лук.

7. Пълнени червени чушки. Чушките се обелват, подсолват и се подправят със сол, оцет, зехтин. Поръсват се с нарязан магданоз и се украсяват с черни маслини.

Гарнитурите, пилети и шишовете се подреждат на покрит с листа от салата голям поднос, като пилето се слага в средата на подноса, пред него се поставят шишовете, а гарнитурите се аранжират наоколо.

ТРЕТА НАГРАДА – ПАТКА ПЪЛНЕНА СЪС САРМИ

Силвия Думанова

Продукти: 1 цяла патка, кисело зеле, мед и соев сос

За сърмите: Лозови листа, ориз, моркови, лук чубрица, сол, черен пипер, червен пипер и дом. пюре

Начин на приготвяне:

Предварително намазваме патката с червен пипер и я осоляваме, лозовите сърми се правят по обичайния начин, запържваме лука и коровите с червения пипер и дом. пюре, слагаме ориза, слагаме ориза малко водичка и на слаб огън оставяме да къкри. Завиваме възможно най – малките сърмички и пълним патката, за капак слагаме обелен картоф отпред и отзад. Така напълнена патката, с много малко вода в тавата и покрита с фолио, я мятаме да се пече на 180 градуса. След около час о половина почти два часа отвиваме тавата и я връщаме във фурната за още 30 мин, след това намазваме патката с мед и соев сос

отгоре, слагаме киселото зеле около почти готовата патка за да обере мазнината и отново я връщаме във фурната за нови 30 мин. Добре запечена и придобила златен цвят пълнената патка е готова за вашата трапеза.

ГЮВЕЧЕ

Румяна Радева

Продукти за две порции: 3 патладжана, 200 грама телешко месо, олио, мерудия, черен пипер, настърган кашкавал, 2 яйца, 2 супени лъжици брашно и 2 супени лъжици прясно мляко

Начин на приготвяне: Три патладжана се нарязват на колелца и се запържват в олио, след това се изваждат в отделен съд. грама телешко месо се нарязва на ивици и се сварява. Във всяко гювече се слага чаена лъжичка олио, патладжани телеко месо. След като гювечето се напълни, се поръсва с мерудийка, черен пипер и настърган кашкавал. Заливка: Приготвя се смес от 2 яйца, 2 супени лъжици брашно и 2 супени лъжици прясно мляко и се разбърква. С тази смес се залива гювечето, захлупва се и се пече на градуса.

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списание на българската общност.

На страниците на „Българи“ имате уникалната възможност да получавате актуална информация от България, да се срещате с интересни личности и да научите нещо повече за живота на българите в Чехия и по света. Чакаме вашите мнения и предложения за списание „Българи“.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кč.

Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane/ Vocelova 3/120 00 Praha 2.

**ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322
ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ATLAS.CZ**

За контакти:
o.s. Vazraždane
Vocelova 602/3
120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
balgari@atlas.cz
www.balgari.eu

Българско неделно училище

Малки, по-големи и още по-големи ученици,

Елате да посрещнем заедно Дядо Коледа!

Той ще дойде с пълнен кош с подаръци за вас – децата от българската общност в Прага –

на 20 декември в 14 часа

*в Дома на националните малцинства, улица „Воцелова“ 3,
Прага 2*

*За повече информация и за записване се обадете на 777 196 322
или ни пишете на e-mail balgari@atlas.cz*

Българи брой 6/2008

Издание на българската общност
в Чешката република

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“,
Americká 28, 120 00 Praha 2
Контактен адрес: „Vocelova“ 3
120 00 Praha 2

Българи излиза с финансовата
подкрепа на Министерството на
културата на Чешката република

Регистрационен номер в Минис-
терството на културата на Чехия:
E 13282

Директор на изданието:

Мария Захариева

Редактор на броя:

Мария Захариева

Редактор:

Лора Владимирова

Сътрудници:

Румяна Георгиева, Златина
Йержабкова, Галина Петрова, До-
бромир Григоров, Емил Асеми-
ров, Васил Самоковлиев, Румяна
Кирилова, Наталия Бояджиева

Дизайн:

„Макс“ студио

Година 7, брой 6/2008

Balgari

Periodikum bulharské menšiny
v České republice
Časopis je vydáván s finanční
podporou Ministerstva kultury
České republiky

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „България“ www.bulgari.eu

Дни 20.-22. 1. на българското кино

кино „Светозор“
Vodňáková 41
Praha 1

От 20 до 22 януари в пражкото кино „Светозор“ ще се проведат Дни на българското кино. Зрителите ще могат да изберат между най-атрактивните игрални, документални и анимационни филми, създадени в България през последните няколко години.

Дните ще бъде официално открити във вторник, 20 януари в 20 ч. с чешката премиера на филма *Дзифт*, който бе оценен на тазгодишните фестивали в Москва и в Торонто, и бе номиниран за Оскар. *Дзифт* е култов „noir“ филм, който жъне феноменален успех не само на българската, но и на световната филмова сцена.

Програмата следете на www.bki.cz и на www.kinosvetozor.cz
Билети: на касата на кино „Светозор“, цена 50 крони

Bulharský kulturní institut

Сдружение „Възраждане“ с финансовата подкрепа на
Министерството на културата на Чешката република
и кметството на Прага организира в рамките на

Дните на българската култура

Коледен концерт

22 декември 2008 г., 19.30 часа

Рудолфинум – Сукова зала

Alšovo nábřeží 12, Praha 1

Вход свободен